

Παρά 461
6.198

ΝΙΚ. Γ. ΚΑΡΑΧΡΙΣΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

αρ. 310
Καταρτομα

0114

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ
1926

31 ΙΟΥΛ. 2006

ΝΙΚ. Γ. ΚΑΡΑΧΡΙΣΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

4,310
~~πρωτ 119~~

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΙΔΑΓ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Αριθ. 1144 2,195
6,84

ΑΚΑ
372.0114
ΚΑΡ

π 555
2,195

~~π 31~~

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ
ΑΘΗΝΑΙ-1927

150905

βάλουν και αὐτοὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν παρασκευὴν ἐργατικῶν και ἐξημερωμένων παιδιῶν και οὕτω εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς κοινωνίας και εἰς τὴν ἐξασφάλισιν ἐνὸς καλυτέρου μέλλοντος αὐτῆς.

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὅμως ὁ ἀναγνώστης μας νὰ μνημονεύσωμεν πρῶτον συντόμως τὰς κυριωτέρας σχολικὰς ἀποπείρας, ποὺ ἔγιναν πρὸς λύσιν τοῦ εἰρημένου κοινωνικοῦ ζητήματος και νὰ ὑποβάλωμεν συνάμα ταύτας εἰς βραχὺν κριτικὸν ἔλεγχον.

Κατὰ τὴν ἀνασκόπησιν ταύτην εὐρίσκομεν κατὰ πρῶτον ἓνα μικρὸν ἀριθμὸν διδασκάλων, ποὺ οὐδὲ κἄν ἔχουν πρὸ αὐτῶν τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα. Εἶναι οἱ διδάσκαλοι, ποὺ ἀπερροφήθησαν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἐπιδίωξιν ὑλικῶν συμφερόντων. Ἐταγμένοι αὐτοὶ νὰ ὀδηγήσουν τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς και εἰς τὸν δρόμον τοῦ καθήκοντος, ἐξέπεσαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἀκολουθοῦν τυφλῶς αὐτοί, οἱ ὀδηγοί, τὴν κατεύθυνσιν τῆς κοινωνίας πρὸς τὸ χρῆμα και μάλιστα εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ μὲ οἰαδήποτε μέσα. Καὶ ἐνῶ ἐπιδιώκουν νὰ ἀνυψώσουν ἄλλους εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν δικαιοσύνην και εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ψυχὴ των τὸ χρῆμα ὀνειρεύεται και αὐτὸ μόνον ἐπιζητεῖ. Τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου τὸ μεταχειρίζονται μόνον ὡς μέσον πρὸς ποιὰν τινα ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας των ταύτης. Τοιοῦτοι τύποι διδασκάλων εἶναι γνωστοὶ ὑπο τὸ ὄνομα « κ ἄ π η -

λοιοι διδάσκαλοι». Ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν ὀφείλεται ἄλλοτε εἰς φυσικὴν ἀδυναμίαν τοῦ πνεύματός των πρὸς ὑγιεῖς σκέψεις καὶ γενναίας ἀποφάσεις. Ἄλλοτε πάλιν εἰς ἔλλειψιν καταλλήλου ἀνατροφῆς καὶ καταλλήλου ἔθισμοῦ ἀπὸ τῆν μικρὰν των ἡλικίαν. Καὶ ἄλλοτε τέλος εἰς τὴν διαδίωσιν αὐτῶν μέσα εἰς ἀποπνικτικὴν ἀτμόσφαιραν ὤμοῦ ἀτομισμού, ποῦ ἐπέδρασε βλαβερώς εἰς αὐτούς

Τοιοῦτοι διδάσκαλοι ὑπῆρχον πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔλαβε μεγαλυτέρας διαστάσεις. Γιατὶ οἱ πόλεμοι ἔχουν καὶ τοῦτο τὸ μεγάλο κακόν: καθιστοῦν τοὺς ἐπιζῶντας σκληροτέρους, περισσότερο ὕλικούς, περισσότερο ἀτομιστάς. Εὐτύχημα εἶναι, ὅτι σήμερον ἤρχισε κάπως νὰ φαίνεται κάποιος περιορισμὸς καὶ κάποια ὑποχώρησις τῶν κακῶν τοῦ πολέμου. Εὐτύχημα εἶναι, ὅτι σήμερον ἤρχισαν κάπως νὰ διαδίδωνται πάλιν καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ ἐπικρατοῦν αἱ ἀλτρουϊστικαὶ ἀντιλήψεις. Ἡ δὲ ἐπικράτησις τῶν τοιούτων ἀντιλήψεων εἰς τὴν κοινωνίαν μεταφέρεται κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς τὰς τάξεις τῶν διδασκάλων. Καὶ ἀκριδῶς εἰς αὐτὸ ὀφείλεται ἢ ἐσχάτως παρατηρουμένη ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολὺ ὕλιστῶν καὶ πολὺ εὐτελῶν διδασκάλων.

Ἐκτὸς τῶρα ἀπὸ τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ μετὰ τὰς κακὰς τῶν ἕξει καὶ τὴν ἀνάσκητον καὶ ἐξησθηνημένην ἀντίληψιν, τὴν περιοριζομένην μόνον εἰς τὰς ἀθλίας ὀλιστικὰς ἐπιθυμίας μόνον τοῦ ἀτόμου τῶν καὶ εἰς τὰ στενὰ συμφέροντά τῶν, ὑπάρχουν ἄλλοι διδάσκαλοι, ποὺ ἔχουν ἐσφαλμένην ἀντίληψιν τοῦ ἐν λόγῳ προβλήματος, ἐπειδὴ πιστεύουν πολὺ εἰς κατὰ παλαιὰς νοησιαρχικὰς καὶ μεταρυσικὰς θεωρίας καὶ εἰς κατὰ ἀπηρχαιωμένα παιδαγωγικὰ συστήματα.

Οἱ ὁπαδοὶ τῶν συστημάτων τούτων εἶναι διδάσκαλοι θετικοί. Ἐπιδίδονται εἰς τὸ ἔργον τῶν μετὰ ζήλον καὶ μετὰ πεποίθησιν. Ἀλλὰ πιστεύουν, ὅτι φθάνει νὰ μεταδώσουν εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν πολλὰς καταλλήλους γνώσεις καὶ νὰ ἀναπτύξουν τὴν νόησιν αὐτῶν καὶ ἀμέσως θὰ μεταβληθοῦν οὗτοι εἰς νέους εὐγενεῖς καὶ ἐργατικούς.

Ἡ τοιαύτη πεποίθησις τῶν ἐν λόγῳ διδασκάλων προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι εἶναι πολὺ θεωρητικοί. Δὲν λαμβάνουν ὀφλ. ὑπ' ὄψιν τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς. Δὲν παρατηροῦν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου τῶν. Ἄν ἔκαμνον τοῦτο, θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ἐλαττώσουν κάπως τὴν πίστιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν διὰ τὰς νοησιαρχικὰς τῶν ἀντιλήψεις.

Μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῶν νοησιαρχικῶν ἀντιλήψεων καὶ συστημάτων ὑπάρχουν καὶ μερικοί, ποὺ

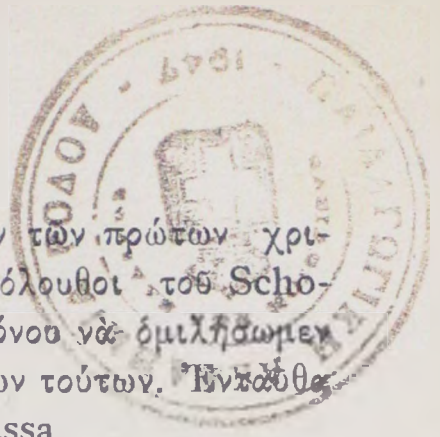
βλέπουν μὲν, ὅτι αἱ ἰδέαι των ἀποτυγχάνουν εἰς τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ καταστήσουν ὑποπτον τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν τῶν ἀποτελεσμάτων, μεταχειριζόμενοι πρὸς τοῦτο ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διαλεκτικὴν πανουργίαν. Ἄλλοτε δηλ. προβάλλουν οὗτοι τὴν ἔνστασιν, ὅτι τὰ μικρὰ ἀποτελέσματα τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῶν νοησιαρχικῶν των συστημάτων δὲν προέρχονται ἐκ τῆς ἐλαττωματικῆς βάσεως αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἀνεπαρκοῦς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως πολλῶν σημερινῶν διδασκάλων. Κατ' αὐτοὺς δηλ. οἱ περισσότεροι διδάσκαλοι εἶναι σήμερον ἀνεπαρκῶς μορφωμένοι. Ἐνεκα τούτου δὲν ἤμποροῦν νὰ ἀναπτύξουν ἐπιτυχῶς τὴν διάνοιαν τῶν μαθητῶν των. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐλλιπῆ ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας τῶν παιδιῶν προέρχονται αἱ διάφοροι ἀτέλειαι τοῦ ἤθους αὐτῶν. Καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐπιρρίπτουν οὗτοι τὴν ἀποτυχίαν τῶν νοησιαρχικῶν ἀντιλήψεων εἰς τὴν ἔλλειψιν ἁρμονίας καὶ κοινῆς κατευθύνσεως μεταξὺ τῶν διδασκάλων ἑνὸς σχολείου, τοῦ ἑνὸς καταστρέφοντος, ὅ,τι ὁ ἄλλος οἰκοδομεῖ.

Οἱ ἰσχυρισμοὶ οὗτοι εἶναι εὐφρεῖς μὲν, ἀλλ' ἄστοχοι ξιφισμοί. Διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὑπάρχουν ἀνεπαρκεῖς διδάσκαλοι, ἀλλ' ἡμεῖς βλέπομεν τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τῶν μᾶλλον σοφῶν διδασκάλων καὶ μόνων ἐργαζομένων. Διὰ τοῦτο δὲν ἤμποροῦν νὰ ἐγερθοῦν τοιαῦται ἐνστάσεις ἐναντίον αὐτῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω τάξιν τῶν νοησιαρχικῶν διδασκάλων ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη τάξις αὐτῶν, ἡ τάξις τῶν σ κ ε π τ ι κ ι σ τ ῶ ν διδασκάλων. Οἱ διδάσκαλοι αὐτοὶ ζοῦν μέσα εἰς ἀπαισιόδοξα φιλοσοφικὰ συστήματα. Ἀπὸ τὰ συστήματα αὐτὰ οἱ ἐν λόγῳ διδάσκαλοι μὲ διαφόρους λογικὰς περιστροφὰς συνάγουν ἀπελπιστικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ διδασκαλικοῦ των ἔργου.

Οὗτοι δηλ. σκέπτονται οὕτω: ὁλόκληρος ἡ μόρφωσις τοῦ ἀναπτυσσομένου ἀνθρώπου προέρχεται, κατ' αὐτούς, κυρίως ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Ἡ σημερινὴ κοινωνία, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν τὰ παιδιὰ, εἶναι, κατ' αὐτούς, γεμάτη ἀπὸ διαφθορὰν καὶ ἄλλας κακίας. Διὰ τοῦτο ὅσονδὴποτε καὶ ὁπωσδὴποτε καὶ ἂν θελήσῃ νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰ ἀντιδράσῃ ὁ διδάσκαλος, ὅλοι οἱ κόποι θὰ εἶναι, κατ' αὐτούς, χαμένοι. Τὰ παιδιὰ θὰ γίνουιν ἐξάπαντος διεφθαρμένα, σύμφωνα μὲ τὰ παραδείγματα, ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος ἀπαισιόδοξος συλλογισμὸς των. Ἐκτὸς ὁμῶς τούτου οἱ ἐν λόγῳ διδάσκαλοι κάμνουν καὶ τὸν συλλογισμὸν τοῦτον: ἀφοῦ ἡ κοινωνία εἶναι ἀτελής, κατ' ἀνάγκην καὶ οἱ διδάσκαλοι θὰ εἶναι τοιοῦτοι. Διότι οὗτοι ἐξ αὐτῆς λαμβάνονται. Ἀπὸ τοιούτους δὲ διδασκάλους ποτὲ δὲν ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀγαθὸν τι.

Οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι εἶναι ἀπαρνηταὶ κάθε θετικῆς ἐργασίας. Ἀκουσίως των καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἐπίγνωσιν τοῦ πράγματος, εἶναι ὁπαδοὶ τοῦ Βούδα,

τῶν Κυρηναϊκῶν, ἢ τῶν ἀσκητῶν τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων καὶ πιστοὶ ἀκόλουθοι τοῦ Schopenhauer. Θὰ ἦτο ἀπώλεια χρόνου νὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενέστερον περὶ τῶν διδασκάλων τούτων. Ἐν τῷ θεῷ ἰσχύει δι' αὐτοὺς τὸ guarda e passa.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μνημονεύσωμεν ὡσαύτως διὰ βραχέων τετάρτης τινὸς κατηγορίας διδασκάλων, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδικῶν μας προσπαθειῶν πρὸς λύσιν τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς προβλήματος. Εἰς τὴν τετάρτην αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται μερικοὶ διδάσκαλοι πολὺ βιαστικοί. Αὐτοὶ ἐνθουσιάζονται ἀμέσως ἀπὸ κάθε ξένον ὄνομα καὶ ἀπὸ κάθε ἔξωθεν ἐρχόμενον νεωτερισμόν. Σήμερον νομίζουν οὗτοι, ὅτι ἡ τελειωτικὴ λύσις τοῦ ἀνωτέρω προβλήματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ τὰ σχολεῖα ἡμῶν τῆς ἀπολύτου αὐτοδιοικησεως τῶν μαθητῶν.

Καὶ ὡς πρὸς τοὺς διδασκάλους τούτους εἶναι περιττὴ πᾶσα σοβαρὰ συζήτησις. Αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν θὰ ἐξαφανισθοῦν σὺν τῷ χρόνῳ. Χωρὶς προσεκτικὴν, βαθμιαίαν καὶ βῆμα πρὸς βῆμα δοκιμὴν τῆς αὐτοδιοικήσεως, καὶ χωρὶς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς δὲν ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ σοβαρὸς λόγος περὶ τῆς ἐπιτυχίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ.

Θὰ παραθέσωμεν τώρα ὕστερα ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτὴν δοκιμὰς ἡμῶν σχετικὰς πρὸς τὸ ἀνωτέρω πρόβλημα, γενομένας εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Θεσσαλονίκης ἐπὶ πέντε ἔτη, ὡς καὶ παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ μαθητῶν ἄλλων σχολείων. Εἰς τὸ τέλος δὲ θὰ παραθέσωμεν τὰ συμπεράσματα, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ αὐτὰς τὰς δοκιμὰς καὶ παρατηρήσεις ἡμῶν.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 192. . . εἰς τὸ Τριτάξιον Διδασκαλείον Θηλέων Θεσσαλονικῆς ἐνεγράφησαν ἐν ὄλῳ 117 μαθήτραι. Ἐκ τούτων 81 μὲν προήρχοντο ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην, ἄλλαι ἐντόπισι καὶ ἄλλαι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, αἱ δὲ λοιπαὶ 36 ἤλθον ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μακεδονίας. Χάριν τῶν τελευταίων τούτων μίθητριῶν ἰδρύθη οἰκοτροφεῖον. Αὐτὸ ἐλειτούργησεν εἰς ἕνα παλαιὸν κτίριον μέσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Διδασκαλείου. Τὴν δαπάνην διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ οἰκοτροφείου κατέβαλλον αὐταὶ αἱ ἴδιαι οἰκότροφοι μαθήτραι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκοτρόφων μαθητριῶν ἀνῆλθε κατὰ τὸ α΄. ἔτος εἰς 36, ἀπὸ 16 μέχρις 20 ἐτῶν. Ἐκ τῶν 36 οἰκοτρόφων μαθητριῶν 14 ἦσαν τῆς τελευταίας τάξεως. Κατὰ τὸ β΄. ἔτος εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀποφοίτων προσελήφθησαν 12 νέαι μαθήτραι, οὕτω δὲ ὁ ὄλος ἀριθμὸς τῶν οἰκοτρόφων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς 34. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη.

Εἰς τὸ ἐν λόγῳ οἰκοτροφεῖον εἰσῆχθη τὸ σύστημα «τῆς περιωρισμένης αὐτοδιοικη-

σεως τῶν μαθητῶν». Αἱ μαθήτριαι δηλ. αὐτοῦ ἀπετέλεσαν ἰδίαν κοινότητα. Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τὰ μέσα κάθε σχολικοῦ ἔτους συνήρχοντο αἱ οἰκότροφοι μαθήτριαι καὶ ἐξέλεγον τὰς ἀρχὰς τῆς κοινότητός των : τὴν Πρόεδρον, τὴν Ταμίαν, τὴν Γραμματέα, τὴν Οἰκονόμον, τὴν Ἐφορον τῶν κοιτώνων κ.τ.τ. Τὸ Διδασκαλεῖον ἐκράτει δι' ἑαυτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ἐξ ἀποστάσεως μόνον παρακολουθήσεως καὶ τῆς ἀνωτέρας ἐπιδιδάξεως τῆς ἐν λόγῳ μαθητικῆς κοινότητος.

Ἐπὶ τῶν οἰκοτρόφων τούτων μαθητριῶν ἐγένοντο αἱ δοκιμαί ἡμῶν ἐπὶ 5 κατὰ σειρὰν ἔτη, ἦτοι ἐπὶ 75 ἐν συνόλῳ μαθητριῶν.

Ἡ συνήθεια τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἰδιοτελείας. Νά μία συνήθεια πάρα πολὺ διαδεδομένη εἰς τὰς μαθητρίαις τοῦ οἰκοτροφείου. Ἀπὸ τὰς 75 μαθητρίαις αἱ 72 (ἦτοι τὰ 0,96) εἶχον καταληφθῆ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν. Κάθε μία ἀπὸ τὰς μαθητρίαις ἤθελε νὰ διαβάξῃ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν της. Ἦθελε νὰ πάρῃ μόνον αὐτὴ τὸν καλύτερον βαθμόν. Ἐκρυσπεν ἐπιμελῶς ἀπὸ δλας τὰς ἄλλας συμμαθητρίαις της τὴν εὐρεθεισαν λύσιν προβλήματός τινος, διὰ νὰ τὴν εἰπῇ μόνον αὐτὴ καὶ νὰ ἐπαινεθῇ. Ἐνα παράδοξον παρετηρεῖτο εἰς τὰ ὁμαδικὰ παιγνίδια, πού ἐπαίζοντο

εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Διδασκαλείου (Wolley Bool κ.τ.τ.). Ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ ἤθελε κάθε μία αὐτὴ μόνον νὰ διακριθῆ. Καμμία δὲν κατέθετε μὲ εἰλικρίνειαν καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ὄλας τῆς τὰς δυνάμεις διὰ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν τῆς ὅλης ομάδος. Καμμία δὲν μετεῖχε χωρὶς ἰδιαιτέρους ὑπολογισμοὺς καὶ χωρὶς τὴν προσδοκίαν διακρίσεως τοῦ ἀτόμου τῆς εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς ομάδος τῆς. Ὅλοι εἶχον μέσα των μίαν ἀχαλίνωτον ροπὴν πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἀτόμου των. Ὅλοι ἐνιωθῶν μέσα των μίαν ἰσχυρὰν τάσιν νὰ διακριθῆ τὸ ἐγὼ των.

Αὐτὴ ἡ φιλοδοξία των καὶ αὐτὸς ὁ ἀτομισμὸς των ἴσως νὰ εἶχον ἀναπτυχθῆ μέσα εἰς τὰς μαθητρίας αὐτὰς σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν μικρὰν των ἡλικίαν. Ἴσως αἱ μαθήτριάι αὐταὶ νὰ μὴ ὠδηγήθησάν ποτε ἀπὸ κανένα νὰ ἀντικρύσουν καὶ νὰ πολεμήσουν αὐτὴν τὴν φιλοδοξίαν των. Ἴσως αἱ μαθήτριάι αὐταὶ νὰ μὴ προσεπάθησάν ποτε ἕως τώρα νὰ περιορίσουν καὶ νὰ δαμάσουν αὐτὸν τὸν ἀτομισμὸν των. Ἀντιθέτως μάλιστα ἴσως αἱ μαθήτριάι αὐταὶ νὰ ἀφέθησαν πάντοτε ἐλεύθεραι νὰ ξεχωρίζουν καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν τὸ ἀτόμὸν των. Καὶ ἴσως, ἔτσι, νὰ συνείθισαν αἱ μαθήτριάι αὐταὶ εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀτόμου των, εἰς τὸ ξεχώρισμν τοῦ ἐγὼ των. Σήμερον ὁ ἀτομισμὸς των εἶναι πλέον μία μεγάλη καὶ ἀκατανίκητος δύναμις, πού τὰς ὠθεῖ ἰσχυρῶς εἰς ὄλας τὰς πράξεις των. Σήμερον τὰ (), 95 τῶν μαθητριῶν ὑποκύπτουν εἰς τὸν

- ἐγώϊσμόν των τυφλῶς καὶ προβαίνουν εὐκόλως, ἀπερισκέπτως καὶ μὲ εὐχαρίστησιν εἰς ἄμεσον ἐκτέλεσιν κάθε πράξεως, ποὺ ἱκανοποιεῖ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὸν ἐγώϊσμόν των.

Ψ ε ὑ δ η. Καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο ἦτο πολὺ διαδομένον. Τὰ 0,95 τῶν μαθητριῶν ἐψεύδοντο. Ἐψεύδοντο μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔπαιζον τὰ παιγνίδιά των. Ἐψεύδοντο διὰ μέγαρα, ὅπως καὶ δι' ἀσήμαντα πράγματα. Εἰς μερικὰς μάλιστα περιστάσεις ἐψεύδοντο καὶ διὰ τὸ τίποτε, ὥστε νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ἂν τότε ἐπρόκειτο περὶ ψεύδους ἢ περὶ πλάνης.

Ἡ τάσις αὐτὴ τῶν μαθητριῶν πρὸς τὸ ψεῦδος εἶχε πολὺ βαθείας τὰς ρίζας μέσα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Ἐφθανε μέχρι τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ὅτε αὐταὶ, μικρὰ παιδιὰ ἀκόμη, ἔλεγον διαφόρους ἀνακριθείας, χωρὶς καμμίαν κακὴν πρόθεσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν φύσει περιορισμένην παιδικὴν ἀντίληψιν· ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν των δηλ. νὰ παρατηροῦν καὶ νὰ συγκρατοῦν ὅλα τὰ εἰς τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν προσπίπτοντα ἀντικείμενα. Αἱ ἀκούσαι ἐκεῖναι ἀνακριθείαι καὶ πλάναι τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀπέδησαν μὲ τὸν χρόνον συνειδηταὶ καὶ παρουσιάζονται σήμερον ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ψεύδους.

Εἰς τὴν ψευδολογίαν αὐτῶν συνετέλεσαν πολὺ καὶ τὰ κακὰ παραδείγματα τῶν μεγαλυτέρων των, τοῦ

πατρός, τῆς μητρός, τῶν ἀδελφῶν κ.τ.τ. Μιμούμεναι καὶ αὐταὶ αὐτούς, ἐψεύδοντο πρὸς τὰ μικρότερα ἀδελφία των, διὰ νὰ τὰ ἡσυχάσουν, νὰ τὰ κοιμήσουν, νὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὰ χέρια των ἓνα κοπτερόν ἀντικείμενον κ. τ. λ. Ἀπὸ τὴν συχνὴν δὲ ἐπανάληψιν τῶν τοιούτων ἀθῶνων ψευδολογιῶν ἐσχηματίσθη αὐτῇ ἡ σταθερὰ κακὴ συνήθεια τῆς ψυχῆς των καὶ τοῦ χαρακτῆρός των πρὸς ψευδολογίαν.

Ἄλλη πάλιν αἰτία τοῦ ψεύδους τῶν μαθητριῶν τοῦ οἰκοτροφείου, ὅπως ἴσως καὶ τῶν μαθητριῶν κάθ' ἑσχολείου, ἦτο ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς ἀντιλήψεώς των, ποὺ ἐξηκολούθει παρ' ὄλην τὴν μεγάλην ἡλικίαν αὐτῶν. Ἐνεκα τῆς ἀδυναμίας ταύτης περιωρίζετο ἡ προσοχὴ των μόνον εἰς τὸ ἴδιον ἄτομον, μόνον εἰς τὸ συμφέρον τῆς στιγμῆς, μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ἀπόλαυσιν, εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὠφελήματος, εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἐπιχειμένου κακοῦ κ.τ.λ., χωρὶς συγχρόνως νὰ βλέπουν καὶ τὴν μεγάλην ζημίαν, ποὺ ἔφερε τοῦτο εἰς τὴν ὄλην ζωὴν τῆς κοινότητός των, τὴν διατάραξιν, ποὺ ἔφερε εἰς τὴν ἁρμονικὴν συμβίωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς.

Οὕτω λοιπὸν ἔνεκα ὄλων αὐτῶν τῶν λόγων καὶ ἄλλων τοιούτων ἡ Β. Π. ἐψεύδετο πρὸς τὴν ἔφορον τοῦ ἐστιατορίου συμμαθήτριάν της, διὰ νὰ ἀλλάξῃ τὴν μερίδα τοῦ φαγητοῦ της. Ἡ Φ. Τ. ἐπίσης. Ἡ Σ. Ν. καὶ ἡ Γ. Τ. καὶ ὄλαι σχεδὸν αἰ ἄλλαι ψεύδονται πρὸς ἄλλην ἔφορον, διὰ νὰ μὴ ἐκτελέσουν κά-

ποιαν ὑπηρεσίαν. Ἡ Ε. Β. ψεύδεται, διὰ νὰ μὴ μελετήσῃ. 5 ἄλλαι μαθήτριαι ψεύδονται, διὰ νὰ μὴ λουσθοῦν κ.τ.τ. Αἱ αὐταὶ μαθήτριαι κατὰ τὰς συναναστροφάς των διηγοῦνται ἐν γνώσει ψευδῆ γεγονότα, φανταστικὰς πράξεις των κ. τ. τ.

Δι' ὄλους αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ δι' ἄλλους τοιοῦτους τὸ ψεῦδος ἀπετέλει τὸ μᾶλλον διαδεδομένον ἐλάττωμα τῶν μαθητριῶν τοῦ οἴκοτροφείου τοῦ Διδασκαλείου. Αἱ περισσότεραι μάλιστα ἀπὸ αὐτὰς ἐθεώρουν τὸ ψεῦδος ὡς ἐκδήλωσιν ἐκτάκτου πνευματικῆς εὐστροφίας καὶ ἰκανότητος.

Ἡ συνήθεια τῆς φλυαρίας. Καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο ἦτο πολὺ διαδεδομένον. Ἀπὸ τὰς 75 μαθητριῶν τοῦ οἴκοτροφείου μόνον 8 (0,10) εἶχον τὴν ἀρετὴν τῆς σιωπῆς. Αἱ ἄλλαι 67 μαθήτριαι (0,90) παρουσίαζον τὸ φαινόμενον τοῦτο: εἶχον ὄλην τὴν ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν νὰ διάγουν σύμφωνα μὲ τὴν τάξιν τοῦ σχολείου καὶ διὰ τοῦτο ἠσθάνοντο καὶ αὐταὶ τὴν ἐπιθυμίαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, καὶ νὰ σιωποῦν. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν των αὐτὴν συνέβαινε ἓνα πρᾶγμα παράδοξον. Αἱ μαθήτριαι αὐταὶ ἤθελον, ἀλλὰ δὲν ἤμποροῦσιν νὰ τηρήσουν αὐτήν. Ὑπῆρχεν εἰς τὸ βάθος τοῦ πνεύματός των μία παλαιὰ συνήθεια πρὸς φλυαρίαν, ποὺ σπανίως ἢ θέλησίς των ἤμποροῦσε νὰ τὴν καταβάλλῃ.

Αἱ μαθήτραι αὐταὶ ἐξεπλήσσοντο καὶ αἱ ἴδιαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν των αὐτὴν πρὸς κατάκλιξιν τῆς ἐν λόγῳ συνηθείας των. "Ὅταν τὰς ἄφηνον εἰς ἑαυτάς, ὑπέκυπτον ἀμέσως εἰς τὴν δύναμιν τῆς συνηθείας των καὶ διήρχοντο τότε ἐλοκλήρους ὥρας φλυαροῦσαι, φωνάζουσαι καὶ θορυβοῦσαι.

Ἄλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν φλυαριῶν των ἦτο παράδοξον. Ἐν πρώτοις τὸ ποσὸν αὐτῶν ἦτο ἄφθονον. Ὁμοιάζον μὲ πηγὴν πλουσίαν, ἀδιάκοπον, ἀκένωτον. Ἐκαμνον ἐντύπωσιν ἵππων, ποῦ τρέχουν χωρὶς χαλινόν. Ἡ ἔκαμνον ἐντύπωσιν ἀνεμομύλων, ποῦ λειτουργοῦν μὲ δλα των τὰ πανιὰ καὶ μὲ δυνατὸν ἀέρα. Ἐπειτα τὰ θέματα τῶν ὀμιλιῶν των δὲν ἦσαν ποτε σοβαρά. Ἡ ἀνύψωσις τοῦ λαοῦ μας, ἡ προστασία τῶν πτωχῶν, ἡ βοήθεια τῶν ἀσθενούντων κ. τ. τ. σπανιώτατα ἀπετέλουν ἀντικείμενον τῶν ὀμιλιῶν των. Συνήθη θέματα αὐτῶν ἦσαν τὰ φορέματα, τὰ ὑποδήματα, τὰ κτενίσματα κ. τ. τ.

Ἐξ ἄλλου αἱ ὀμιλῖαι των δὲν ἐστρέφοντο πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ὁμοιάζον μὲ ρεύματα πολύτροφα καὶ δαιδαλώδη, ποῦ ἔτρεχον πρὸς δλας τὰς διευθύνσεις. Αἱ συνομιλῖαι των δηλ. ἦσαν τρομερὰ γυμναὶ ἀπὸ κάθε ὀριζόμενον σκοπόν, πολλάκις μάλιστα καὶ ἀπὸ κάθε λογικῆν. Αἱ ὀμιλοῦσαι μετεπήδων ἀπὸ ἐνὸς θέματος εἰς ἄλλο, δλως διάφορον, χωρὶς κανένα λόγον· ὡσαύτως ἠδιαφόρουν ἂν οἱ

ἄλλοι ἤκουον τοὺς λόγους των, ἃν κατελάμβανον αὐτούς, ἃν ἐπέιθοντο εἰς τούτους, ἃν τὰς ἐπίστευον. Ἡὐχαριστοῦντο μόνον νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ κύμα τῶν φλυαριῶν των καὶ ἤρνοῦντο ἐπιμόνως νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ αὐτό. Ἐν καμμίαν φορὰν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰς τὸ νανούρισμα τῶν φλυαριῶν των, ἤσθάνοντο τότε τὸν ἑαυτὸν των δυστυχῆ.

Πολλάκις ἀπηυθύνοντο πρὸς τὰς μαθητριάς ἀπὸ τοῦ διδάσκοντας μία ἢ δύο ἐρωτήσεις, διὰ νὰ τὰς κατευθύνουν κάπου· ἀλλὰ αὐταί, ἀντὶ ἀπαντήσεως εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ἐπεσώρευον τρομερὲς φοῦσκες. Ἐνίοτε ἐπανελαμβάνοντο αἱ ἐρωτήσεις· τότε αἱ μαθήτριαι ὑπέκυπτον μὲν ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῶν, ἀλλὰ ταχέως ἐξέφευγον πάλιν καὶ ἤρχιζεν ἡ περιπλάνησις χωρὶς ἀφετηρίαν, χωρὶς ὄρια, διὰ νὰ μὴ φθάσουν ποτὲ εἰς κανὲν συμπέρασμα.

Ἡ ἐπιπολαϊότης. Ἐὰ 0,40 τῶν μαθητριῶν ἦσαν ἐπιπόλαια κορίτσια. Τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἦτο ἀεικίνητον· ἀλλ' ἡ κίνησις αὐτοῦ ἦτο σπαμωδική, διεσπαρμένη, χωρὶς συνάφειαν καὶ χωρὶς καμμίαν συνοχὴν εἰς τὰ βήματα αὐτῆς. Ἦσαν πνεύματα ἀνίκανα πρὸς ἐνδελεχῆ καὶ ἐπισταμένην ἐργασίαν. Ἦσαν πνεύματα παραδόξως ἐλαφρά, ποὺ παρήρχοντο βιαστικὰ πρὸ τῶν ποικίλων προβλημάτων τῆς ζωῆς,

χωρίς ποτε νὰ σταματοῦν καὶ νὰ ἐγκύπτουν εἰς κανέν ἀπὸ αὐτά. Ἡ ἄλλως ἦσαν πνεύματα ἀσυνάρτητα καὶ τεταραγμένα· πνεύματα πτερυγίζοντα ἐλαφρῶς ἐπάνω εἰς κάθε εἶδος γνώσεως, ἀλλ' ἀκροθιγῶς, χωρίς νὰ στέκωνται πουθενά, χωρίς νὰ θέτουν εἰς χρῆσιν ὅλα τὰ αἰσθητήριά των, ὅλην τὴν σκέψιν των καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις των. Ἦσαν ἓνα εἶδος ρευστῶν καὶ ἀμόρφων πνευμάτων.

Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μελέτης ἢ ἔφορος μαθήτρια προσεπάθει νὰ κατευθύνῃ ὅλην τὴν προσοχὴν τῶν οἰκοτρόφων εἰς ἓνα ὠρισμένον σημεῖον, εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν μαθημάτων των. Ἀλλ' αὐτὸ ἐλάχιστα κατωρθῶντο ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω μαθητρίδας. Μόλις ἤρχιζον νὰ διαβάζουν ἓνα μάθημα, ἀμέσως ἓνα ἄπειρον κύμα ξένων ἰδεῶν καὶ ἀσχέτων σκέψεων ὄρμα καὶ παρενεδῶλλετο μεταξὺ τοῦ βιβλίου καὶ τῆς συνειδήσεώς των, διακόπτον τὴν συγκέντρωσιν αὐτῆς. Αἱ ξένοι αὐταὶ σκέψεις καθίστων τὴν συνειδήσιν αὐτῶν ἀνίκανον νὰ συλλάβῃ τὸ σύνολον τῶν νοημάτων τοῦ μαθήματος καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ἐπιτυχῶς τὴν λογικὴν μετάβασιν ἀπὸ τὸ ἓνα νόημα εἰς τὸ ἄλλο. Αὐταὶ αἱ ξένοι σκέψεις ἠμπόδιζον ἐπίσης τὰς ἐν λόγῳ μαθητρίδας ἀπὸ τοῦ νὰ διακρίνουν τὰς ἐκάστοτε ἐκμανθανομένας γνώσεις αὐτῶν εἰς οὐσιώδεις καὶ ἐπουσιώδεις καὶ νὰ κατατάξουν αὐτὰς ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἐκάστης τούτων. Ἐνεκα τούτου ὅλοι αἱ γνώσεις ἦσαν ἀβαθεῖς, ἀόριστοι, συγκεχυμένοι.

Αἱ ἐν λόγῳ μαθήτριάι ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπιπολαιότητα τῆς προσοχῆς των εἶχον καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὴν τάσιν νὰ κινουῦνται ὑπερμέτρως κατὰ τὴν ἐργασίαν των. Κατὰ τὴν ὥραν δηλ, τῆς μελέτης των ἐκίνουον τὴν κεφαλὴν των, τὰ χέρια των, τὰ πόδια των, ἢ ἐσηκώνοντο μὲ κάποιαν πρόφασιν ἀπὸ τὴν θέσιν των, ἐγύριζον εἰς τὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸν κήπον, ἔπαιρνον εἰς τὰ χέρια των ἕνα κομμάτι χαρτί, ἕνα φύλλο, ἢ ἕνα μικρὸν κλάδον καὶ τὸν κατέστρεφον, καὶ ἤρχοντο ἔπειτα πάλιν εἰς τὸ ἀναγνωστήριον, διὰ νὰ ἐπαναλάβουν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὴν διχκοπεῖσαν ἐργασίαν των.

Περαιτέρω αἱ μαθήτριάι αὐταὶ ἐδοκίμαζον μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ γελοῦν ὑπερμέτρως χωρὶς καμμίαν αἰτίαν, νὰ περιπαίζουον δύο ἀτυχεῖς συμμαθητρίας των, ποὺ εἶχον κάποιον σωματικὸν ἐλάττωμα καὶ νὰ φέρωνται μὲ περιφρόνησιν καὶ σκληρότητα πρὸς μίαν ἄλλην ἐντελῶς ἄπορον συμμαθητρίαν των· ὅλα αὐτὰ δείγματα κακῶν συνηθειῶν καὶ ἐπιπολαίας καὶ περιωρισμένης ἀντιλήψεως.

Ἡ συνήθεια τῆς ἀβουλείας. Ἐκ τῶν 75 μαθητριῶν 6 περίπου (ἤτοι 0,08) ἦσαν ἐντελῶς ἀβουλα κορίτσια. Ἄν κατὰ τὸ διάλειμμα ἔλεγε κανεὶς εἰς αὐτὰ νὰ παίξουον, ἔπαιζον· ἄλλως ἔμενον ἀκίνητα

καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ. Ἐν κατὰ τὸ γεῦμα ἐδίδετο εἰς αὐτὰ ψωμί, ἔτρωγον· ἄλλως παρέμενον νηστικὰ καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν.

Ἡ ἀδουλία αὐτὴ θὰ ἤρχισε ἀπὸ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν. Τότε θὰ ἦσαν πολὺ δειλὰ παιδάκια. Τώρα ἦσαν πλέον 16—18 ἐτῶν. Ἀπὸ αὐτὰς δὲν ἔλειπε ἡ κοινὴ εὐφυΐα. Ἀλλὰ ἔλειπεν ἡ ἀφ' ἑαυτῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς κινουμένη σκέψις· ἔλειπεν ἡ ἔσωθεν, ἄνευ ἐξωτερικῶν ὠθήσεων ἐνεργοῦσα, βούλησις.

Αἱ μαθήτριά αὐταὶ δὲν ἐτόλμων τώρα τίποτε νὰ ἐπιχειρήσουν χωρὶς ἀτελευτήτους προφυλάξεις. Εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἔπρεπε νὰ κάμῃ ἕνας ἄλλος τὴν ἀρχὴν, ἄλλως ἐδράδυνον πολὺ νὰ κάμουν ἕστω καὶ ἕνα βῆμα. Ὅταν ἔγραφον καμμίαν διδασκαλίαν, ἑοταμάτων εἰς τὰς πρώτας γραμμάς. Ἐδυσκολεύοντο νὰ προχωρήσουν παρακάτω. Ἀνεγίνωσκον ἐπανειλημμένως αὐτὰς τὰς πρώτας γραμμάς, φοβούμεναι, μήπως ἐλησιμόνησαν καμμίαν λέξιν, ἢ μήπως ἔκαμον ὀρθογραφικόν τι λάθος.

Ὅταν ἀνέβαινον ἀπὸ τὸ οἰκοτροφεῖον εἰς τὸ διδασκαλεῖον διὰ τὰ μαθήματα, ἐστέκοντο εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς καὶ ἀπηύθυνον εἰς ἑαυτὰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας:

«Θὰ μὲ βγάλουν εἰς τὸ μάθημα;— Θὰ τὸ ξέρω καλὰ, ἢ μετρίως, ἢ δὲν θὰ πῶ λέξιν;— Ἐν θὰ τὸ

ξέρω μετρίως, θὰ μοῦ δάλλῃ προβιβάσιμον βαθμὸν ἢ ἀπροβιβάστων; — Καὶ τότε θὰ προαχθῶ ἢ θὰ μείνω εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν; — Πρέπει νὰ ἐξακολουθήσω νὰ φοιτῶ, ἢ νὰ ἀποσυρθῶ, προτοῦ μείνω εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἐντροπιασθῶ;»

Καὶ αἱ ἐρωτήσεις αὗται ἢ ἄλλαι τοιαῦται ἐπανελαμβάνοντο καθ' ἑκάστην, πρὶν ἀρχίσουν τὰ μαθήματα. Καὶ ἀπὸ ὁμοίους δισταγμοὺς κατείχοντο αἱ ἐν λόγῳ μαθήτριαὶ καὶ εἰς κάθε ἄλλην περιστάσιν.

Πνευματικὴ ὀκνηρία. Νὰ καὶ ἓνα ἄλλο συνειθισμένο ἐλάττωμα τῶν νέων μας: ἡ διανοητικὴ ὀκνηρία. Ἀπὸ τὰς 75 μαθητρίας τοῦ οἰκοτροφείου αἱ 41 (0,54) εἶχον κυριευθῆ σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο. Ἴσως τὰ κορίτσια αὐτὰ κατὰ τὴν μικράν των ἡλικίαν νὰ μὴ εἶχον τὴν τύχην νὰ παρουσιάζουν εἰς αὐτὰ εὐκαιρίας πρὸς πνευματικὴν ἐνέργειαν με κάποιον σκοπὸν. Ἴσως μάλιστα νὰ συνέδη τὸ ἀντίθετον· τὸ πνεῦμα δηλ. αὐτῶν νὰ ἀφέθη τότε εἰς κάποιαν στασιμότητα. Οὕτω τὰ κορίτσια αὐτὰ ἔμειναν ἀνάσκητα. Σήμερον δὲν εἶχον καμμίαν ὀρεξιν καὶ καμμίαν δύναμιν πρὸς πνευματικὴν ἐργασίαν.

Ὅσάκις ὠθοῦντο ἔξωθεν, διὰ τῆς βίας, νὰ μελετήσουν, ἂν τοῦτο ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ περισσότερον

τῶν 15—20', ἢ δσάκις ἠναγκάζοντο νὰ ἐκτελέσουν ἄλλην τινὰ ἐργασίαν, ἀπαιτοῦσαν πνευματικὴν συγκέντρωσιν, ἔπραττον μὲν τοῦτο διὰ μίαν μόνον φορὰν, ἢ κατόπιν πολλῶν παρακλήσεων καὶ ὑποσχέσεων τῶν ἐφόρων — συμμαθητριῶν των, κ. τ. τ., ἀλλ' ἠρνοῦντο νὰ ἐπιχειρήσουν τοῦτο καὶ πάλιν. Ἄλλοτε πάλιν προσεπειοῦντο μὲν, ὅτι ἔπραττον τοῦτο, χωρὶς ὁμῶς καὶ ὄντως νὰ ἐργάζωνται. Ἡ προσοχὴ των κατεπονείτο ταχέως καὶ εὐκόλως· ἡ μνήμη των ἀπέβαινε σφαλερά· ἡ πορεία τῶν παραστάσεων βραδεῖα καὶ μονότονος· καὶ ἡ ἰκανότης τῆς κρίσεως ἐγένετο ἐλαχίστη.

Ἡ διανοητικὴ αὕτη ὀκνηρία δὲν ἀπέκλειε τὴν δραστηριότητα, προκειμένου περὶ διασκεδάσεων καὶ περὶ παιδιῶν. Ἡ Α. Α. ἦτο διανοητικῶς ὀκνηρά. Ἐν τούτοις ἠρέσκετο νὰ μεταβάλλῃ διαρκῶς θέσιν, μεταβαίνουσα διαρκῶς ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην συμμαθήτριάν της καὶ ὁμιλοῦσα κατὰ κόρον. Ἡ Ο. Κ. ἦτο ὡσαύτως ὀκνηρὰ διὰ πᾶσαν διανοητικὴν ἐργασίαν· ἠμποροῦσε ὁμῶς νὰ περάσῃ ὀλοκλήρους ἐβδομάδας, παίζουσα ζωηρῶς μετ' ἄλλων μαθητριῶν τόπι κ. τ. τ., ἢ ἀσχολουμένη μὲ κεντήματα κ. τ. τ.

Ἐνίοτε εἰς τὴν πνευματικὴν ὀκνηρίαν προσετίθετο καὶ πραγματικὴ μυϊκὴ ἀτονία, ἐξασθένησις σωματικὴ. Εἶχομεν τρεῖς τοιαύτας μαθητρίδας (0,04 ἐπὶ τοῦ ὄλου ἀριθμοῦ) μὲ ἠλαττωμένην καὶ τὴν πνευμα-

τικὴν καὶ τὴν σωματικὴν ζωτικότητα καὶ ἐνεργητικότητα αὐτῶν. Τὰ κορίτσια αὐτὰ ἦσαν ὠχρὰ καὶ λιπόσαρκα. Ἡ αὐθόρμητος κίνησις ἔλειπεν ἐντελῶς ἀπὸ αὐτά. Ἡ ἀντιδραστικὴ καὶ ἀντανεκλαστικὴ δύναμις ἦτο βραδυτάτη. Ἦσαν ὀκνηρὰ καὶ εἰς τὰ μαθήματα καὶ ἐλάχιστα ζωηρὰ καὶ εἰς τὰ παιγνίδια. Ἦσαν εὐχαριστημένα, μόνον ὅταν εὐρίσκοντο μακρὰν τῶν συμμαθητριῶν των. Μετὰ βίας κατωρθῶντο ἀπὸ αὐτὰς ἢ ἀπόσπασις μιᾶς λέξεως. Ἐκάθηντο σιωπηλαὶ καὶ ἀκίνητοι καὶ ἐσηκῶνοντο μόνον μετὰ παράκλησιν τῶν ἐφόρων των.

Ἡ ὀργή. Εἰς τὸ οἰκοτροφεῖόν μας ἡ ὀργὴ δὲν εἶναι φαινόμενον ἀσύνηθες. Τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν οἰκοτρόφων μαθητριῶν εἶναι κορίτσια εὐερέθιστα. Καὶ τοῦτο τὸ ἐλάττωμα θὰ ἤρχισεν ἀπὸ τὴν μικρὰν των ἡλικίαν. Καθ' ὅσον ἡ ὀργὴ εἶναι ψυχικὸν γεγονός στοιχειῶδες εἰς τὸν ἄνθρωπον. Τὸ παιδίον ὀργίζεται ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του, ὅταν πάσχη ἐξ ἄλγους· ὡσαύτως ὀργίζεται, ὅταν ἔχη ἀνάγκην ὑπνου ἢ κινήσεως, ἢ ὅταν δὲν ἰκανοποιῆται καμμίᾳ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ. Τέλος ὀργίζεται, ὅταν διακόπτουν τινὰ τῶν ἑαυτοῦ συνηθειῶν, διὰ νὰ τὸ πλύνουν, νὰ τὸ ἐνδύσουν, νὰ τὸ ἐκδύσουν. ἢ νὰ τὸ θέσουν ἐπὶ τῆς κλίνης· ἄλλοτε πάλιν ἡ ἀφορμὴ εἶναι ἐντελῶς ἀνόητος.

Ἐάν ἐξ ἀμελείας τῶν γονέων ἡ ὀργή τῶν μικρῶν καὶ ἡ ἐκ ταύτης προκαλουμένη διατάραξις τῶν νεύρων αὐτῶν ἐπαναλαμβάνεται συχνάκις, λαμβάνει τότε αὕτη ὀξειαν μορφήν, τὴν μορφήν τοῦ πείσματος, τῆς ζηλοτυπίας, τῆς ἐκδικήσεως κ.τ.τ. Συχνὴ ὀργή κατὰ τὰ μικρὰ ἔτη βλάπτει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδιῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων προδιάθεσιν εἰς νόσους σπασμωδικάς, αἱ ὁποῖαι ἐνίοτε λαμβάνουν διαστάσεις τρομακτικάς. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἀμελῶς ἀνατραφέντες ἀτυχεῖς νέοι, οἱ ὁποῖοι ἄνευ σχεδὸν ἀφορμῆς καταλαμβάνονται ὑπὸ βιαιοτάτης ὀργῆς, ἀρπάζουν πᾶν τὸ προστυχὸν ἀντικείμενον, θραύουν αὐτὸ κατὰ γῆς, ἐκστομίζουσιν οἰανδὴποτε λέξιν κ.τ.τ. Εἶναι οἱ δυστυχεῖς τῆς ζωῆς, νευρασθενικοὶ μὲν σήμερον, καὶ ποῦ θὰ καταλήξουσιν ἴσως αὔριον εἰς μανίας, εἰς τὸ φρενοκομεῖον, ἢ, ἴσως, εἰς τὰς φυλακάς.

Κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν τῶν παιδιῶν πρέπει ὅλοι νὰ φέρωνται πρὸς αὐτὰ μὲ γλυκύτητα καὶ νὰ παρέχεται εἰς αὐτὰ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀφθοῖος χαρὰ. Οὕτω προλαμβάνεται ἡ ἔκρηξις τῆς ὀργῆς αὐτῶν. Καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν δύναται ἡ ὀργή νὰ περιορισθῇ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου βαθμοῦ, χωρὶς καὶ νὰ ἐκριζοῦται ἐλοτελῶς.

Φαίνεται, ὅτι τὰ μικρὰ χρόνια μαθητριῶν τινῶν τοῦ σχολείου μας δὲν ἐπέρασαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Καὶ ἔνεκα τούτου σήμερον αἱ μαθήτραι αὐταὶ

ὀργίζονται. Ὀργίζονται κατὰ τῶν συμμαθητριῶν των δι' ἀσήμαντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πράγματα. Ὀργίζονται κατὰ τῶν ἐφόρων των συνήθως διὰ τὴν ἀνάθεσιν εἰς αὐτὰς ἐργασίας τινός. Ἀλλ' ἐνίοτε, πρᾶγμα φοβερόν, ὀργίζονται καὶ μέσα εἰς τὸ σχολεῖόν των κατὰ τῶν διδασκάλων των διὰ τὴν βαθμολογίαν, κ. τ. τ.

Ἄτυχῆ ἀνεύθυνα πλάσματα! Κύπτουν σήμερον ὑπὸ τὸ βάρος, τίς οἶδε ποίων σφαλμάτων, γενομένων εἰς τὴν ἀνατροφήν αὐτῶν.

Ἡ συνήθεια τῆς ἀκαθαρσίας καὶ ἀσχημίας. Ἄτυχῶς καὶ τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ ἦσαν πολὺ διαδεδομένα μεταξὺ τῶν μαθητριῶν. Ἐκ τῶν 75 μαθητριῶν τοῦ οἰκοτροφείου αἱ 68 (0,90) οὐδέποτε εἶχον κάμει λουτρόν. Τὰ αὐτιά των, ἰδίως ἀπὸ τὸ ἔπισθεν μέρος, ὁ λαιμός των, τὰ μαλλιά των καὶ τὰ πόδια των ἔφερον καταφανῆ τὰ ἴχνη ἐλλιποῦς καθαριότητος. Ἐπίσης 40 περίπου μαθήτριάι (0,53) μετέφερον κάθε ἡμέραν εἰς τοὺς κοιτῶνάς των φροῦτα καὶ τὰ ἔτρωγον ἐπάνω εἰς τὰ κρεβάτια των, ρίπτουσι τοὺς φλοιοὺς ἢ πυρῆνας αὐτῶν εἰς τὸ πάτωμα. Αἱ ἴδιαι μαθήτριάι ἐσπόγγιζον τὰ χέρια των ἀπὸ τὰ κλινοσκεπάσματα. Αἱ ἴδιαι πάλιν ἦσαν ἱκαναὶ νὰ κατακλιθῶν μετὰ τὰ φορέματά των καὶ ἀκόμη μετὰ τὰ ὑποδήματά των. Καμμία μαθήτριά δὲν ἠμποροῦσε νὰ διακρίνη, ἂν μία εἰκὼν ἢ ἓνας χάρτης ἦτο στραβὰ

κρεμασμένος εις τὸν τοῖχον. Ὡσαύτως καμμία μαθήτρια δὲν ἤμπροσθε νὰ προσέξῃ, ἂν ἡ ὄροφὴ τῶν δωματίων τῶν ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἀράχνης καὶ τὸ πάτωμα ἀπὸ παληόχαρτα. Ἄλλὰ καὶ ἂν κάποτε παρετηροῦντο αὐταὶ αἱ ἀσχημίαι, πάλιν δὲν ἐκινεῖτο τὸ χέρι τῶν ἀυθορμήτως πρὸς διόρθωσιν καὶ καθαρισμόν αὐτῶν. Ἄν ὁ καθαρισμὸς ἐγίνετο ἀπὸ ἄλλον τινά, καλῶς ἄλλως ἄφηνον τὰ πράγματα, ὅπως ἦσαν.

Ἄλλοίμονον εἰς τὴν ἔφορον ἐκείνην, ἡ ὁποία ἤθελε τολμήσει νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὰς οἰκοτρόφους μαθητρίδας μίαν ἀσχημίαν καὶ ἤθελε παρακαλέσει αὐτὰς πρὸς καθαρισμόν. Αἱ περισσότεραι ἐμουρμιούριζον καὶ ἔκαμνον νευρικὰς χειρονομίας· ἐνίοτε μάλιστα ἐξεστόμιζον φανερὰ ἐναντίον τῆς κατάρας καὶ ὕβρεις, φθάνουσαι πολλάκις εἰς φοδερὰς χυδαιολογίας. Δυστυχῆ κορίτσια! Ἴτραγικὰ θύματα τῆς στραβῆς ἀνατροφῆς καὶ τοῦ κακοῦ περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθησαν!

Παθολογικαὶ καταστάσεις. Μερικαὶ μαθήτραι (0,05) θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποσταλοῦν εἰς ψυχιατρικὸν θεραπευτήριον μᾶλλον παρὰ εἰς σχολεῖον. Τὰ νεῦρα αὐτῶν καὶ ἐν γένει ἡ ὄλη κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν εἶχον ἀνάγκην ἰατρικῆς ἐπεμβάσεως.

Πρῶτον διακριτικὸν γνῶρισμα τῆς νοσηρότητος αὐτῶν ἦτο ἡ ἀσπάθεια. Ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν μετέπιπτον αὐταὶ με ἀπίστευτον εὐκολίαν καὶ με ἀπίστευτον ταχύτητα ἀπὸ τὴν χαρὰν εἰς τὴν λύπην καὶ ἀπὸ τὰ γέλοια εἰς τὰ δάκρυα. Τώρα ἦσαν ζωηραί, ὀμιλητικαί, διακρινόμεναι μάλιστα διὰ τὴν εὐγλωττίαν των, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγίνοντο σκυθρωπαὶ καὶ ἀμίλητοι. Τώρα ἦσαν εὖθυμοι καὶ διαχυτικά, καταλαμβανόμεναι μάλιστα ἀπὸ ἄμετρον γέλωτα χωρὶς σοβαρὰν ἀφορμὴν, καὶ μετ' ὀλίγον περιέπιπτον εἰς βαθεῖαν λύπην, συνοδευομένην με σφίξιμον τοῦ λαιμοῦ καὶ ἐκσπῶσαν συνήθως εἰς ἀκρατήτους λυγμούς. Τώρα ἐσέζοντο καὶ ἐξετίμων ἓνα πρόσωπον, καὶ μετ' ὀλίγον ἠσθάνοντο ἀνεξήγητον ἀντιπάθειαν κατ' αὐτοῦ. Ἀλληλοδιαδόχως ἤρεμοι καὶ τεταραχμένοι, ἀνίκανοὶ νὰ συγκρατήσουν ἑαυτὰς ἐπὶ μακρὸν εἰς μίαν κατάστασιν, μεταπίπτουσαι ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἄνευ λόγου εἰς τὴν ἀντίθετον τχύτης. Ὁμοιάζον σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ, παῦ τὰ κάμνουν νὰ γελοῦν, ἐνῶ ἀκόμη εἰς τὰ μάγουλά των τρέχουν δάκρυα.

Ἄλλο διακριτικὸν γνῶρισμα τῆς παθολογικῆς των καταστάσεως ἦτο ἡ ὑπερβολικὴ εὐαισθησία των. Ἀπλᾶς καὶ ἀθροτάτας λέξεις τὰς παρεξήγουν. Συνηθέστατα ἦσαν τὰ παράπονα αὐτῶν χωρὶς κανένα λόγον. Συνήθεις ἀστειότητος τῶν συμμαθητριῶν των τὰς ἐξελάμβανον ὡς προσβολάς, ἱκαναὶ νὰ χύσουν ἄφθονα δάκρυα δι' αὐτάς.

*Άλλο τέλος διακριτικὸν γνώρισμα αὐτῶν ἦτο ἡ ὑπερβολή. *Ἦσαν ὑπερβολικαὶ εἰς τὴν εὐθυμίαν των, ἐγγίζουσαι πολλάκις τὰ ὅρια τῆς τρέλλας. *Ἦσαν ὑπερβολικαὶ εἰς τοὺς ἐνθουσιασμούς των, ὅτε ἦσαν ἱκαναὶ νὰ διαπράξουν πᾶσαν ἀπερισκεψίαν. *Ἦσαν ὑπερβολικαὶ εἰς τὰς λύπας, εὐκόλως φθάνουσαι εἰς τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν παραφοράν, μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ κτυποῦν νευρικὰ τοὺς πόδας των, νὰ πλήττουν τὸ στῆθός των κ.τ.τ.

Συντόμως τὰς μαθητρίας τοῦ οἰκοτροφείου μας δυνάμεθα νὰ τὰς κατατάξωμεν εἰς τρεῖς κατηγορίας :

*Ἡ πρώτη τούτων περιελάμβανε ὀλίγας μόνον μαθητρίας· σχεδὸν 0,1)—0,15. Αὗται εἶχον μόνον ἀγαθὰς ἔξεις. *Ἦσαν γεμᾶται ἀπὸ φιλεργίαν, ἀπὸ αἰσθησιν τοῦ καλοῦ, ἀπὸ εὐγένειαν καὶ ἀπὸ σεβασμόν.

*Ἡ δευτέρα κατηγορία περιελάμβανε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μαθητριῶν τοῦ σχολείου. *Ἀπετέλει τὸν μεγάλον ὄγκον καὶ τὸν κορμὸν αὐτοῦ. Εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν ἀνήκον τὰ 0,60 τῶν μαθητριῶν. Εἰς αὐτὰς αἱ ἀγαθαὶ τάσεις εἶχον παραμείνει ἀνάσκητοι. Διὰ τοῦτο, ὅταν αἱ μαθήτριάι αὗται προσῆλθον εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, αἱ ἀγαθαὶ των τάσεις εὐρίσκοντο εἰς ἀνανάπτυκτον, εἰς ὑπνώττουσαν κατάστασιν, ἢ παρουσιάζοντο ὑπὸ μορφήν χαλαρὰν καὶ ἐξησθενημένην. *Ἀντὶ ἀγαθῶν ἔξεων ἐνεφανίζοντο, πολλάκις μάλιστα μὲ ἐπίμονον σταθερότητα, μερικαὶ ἄλλαι

συνήθειαι. Ἐκ τούτων ἐπρώτευσεν ἡ ὑπερβολικὴ προσήλωσις αὐτῶν μόνον εἰς τὸ ἰδικόν των ἄτομον· ἢ ἀκατανίκητος ῥοπή πρὸς ἄμεσον ἱκανοποίησιν πάσης ὕλικῆς ἐπιθυμίας των· ἢ πλήρης ὑποχώρησις αὐτῶν εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας· ἢ ἔλλειψις κάθε προσπάθειας καὶ κάθε δυνάμεως πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν. Εἶχον δηλ. ἀκριβῶς τὰς αὐτὰς ιδιότητας, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ζωὴν τῶν ἀπλῶν καὶ ἀφελῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν πρωτόγονον λεγομένην κατάστασιν. Μὲ μόνην τὴν διαφεραν, ὅτι οἱ μὲν πρωτόγονοι ἄνθρωποι ἐνεργοῦν χωρὶς κρίσιν καὶ χωρὶς συνκρίσθησιν τοῦ ὀρθοῦ. Ἐνῶ αἱ μαθήτριάι τοῦ οἰκοτροφείου μας εἶχον μὲν τὴν κρίσιν ταύτην, ἀλλ' ἔλλειπεν ἀπὸ αὐτὰς ἡ συνήθεια καὶ ἡ δύναμις πρὸς συμμόρφωσιν πρὸς αὐτήν.

Ἡ τρίτη κατηγορία περιελάμβανε 0,20 περίπου ἐκ τῶν μαθητριῶν. Τὰ ἀτυχῆ αὐτὰ πλάσματα ἐκτὸς τοῦ ὤμοῦ καὶ ταπεινοῦ ἀτομισμοῦ αὐτῶν εἶχον καὶ τὴν κακὴν συνήθειαν τῆς ὀκνηρίας, τῆς βιαιότητος, τῆς ὀργῆς, τῆς ἐριστικότητος, τῆς ψευδολογίας, τῆς ἀκαθαρσίας κ.τ.τ.

Ἐκτὸς τῶν κατηγοριῶν τούτων ὑπῆρχεν καὶ ὀλίγα κορίτσια, περίπου 0,05 ἐπὶ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῶν, ποὺ παρουσίαζον καταφρηνῆ παθολογικὰ ψυχικὰ συμπτώματα. Ἦσαν πνευματικῶς ἀνάπηρα. Δὲν ἦσαν κατάλληλα διὰ καμμίαν σοβαρὰν ἐργασίαν, ὅπως εἶναι αἱ προσπάθειαι, ποὺ ἀπαιτοῦνται, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς ἱκανὸς διδάσκαλος.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

Ἴδου ἡ μαθήτρια Α. Ι. Εἶναι μορφή ἀγαθή. Εἰς τὰ μαθήματα εὐδοκίμει. Ἔχει ὅμως τὴν συνήθειαν τῆς φλυαρίας. Κεῖ μάλιστα φλυαρεῖ ἀφθόνως, μὲ ζωηρὰς καὶ ἀκατανοήτους χειρονομίας. Εἰς τὰ διαλείμματα δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὸ στόμα της κλεισμένο οὔτε ἓνα λεπτό. Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον καὶ ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν ὥραν τῶν μαθημάτων ὁμιλεῖ ἐπίσης, ἂν καὶ γνωρίζῃ, ὅτι τοῦτο δὲν πρέπει νὰ γίνεται. Ἐπὶ 6 μῆνας αἱ ἔφοροι — συμμαθήτριάι της προσπαθοῦν μὲ καθημερινὰς παρακλήσεις καὶ συμβουλὰς νὰ περιορίσουν αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα τῆς ἐν λόγῳ συμμαθητρίας των. Ὅλαι ὅμως αἱ προσπάθειαι ἔμειναν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀγαθὴ μαθήτρια Α. Ι., παρ' ὅλην τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἐφόρους της, δὲν κατορθώνει νὰ περιορίσῃ τὴν φλυαρίαν της.

Ἄλλη μαθήτρια, ἡ Α. Γ., εἶναι ὡσαύτως καλὴ εἰς τὰ μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ὡσαύτως φλύαρη. Αἱ ἔφοροι ἐπαναλαμβάνουν ἐπὶ πολὺν καιρὸν καὶ πρὸς τὴν μαθήτριαν αὐτὴν τὰς συμβουλὰς των. Παρακαλοῦν δηλ. καὶ αὐτὴν καθημερινῶς νὰ περιορίσῃ τὴν φλυαρίαν της, ἀλλὰ δὲν παρατηρήθη καμμία διόρθωσις.

Αἱ μαθήτραι Κ. Π., Μ. Π., Λ. Γ. καὶ πολλαὶ ἄλλαι εἶναι εὐφρεῖς καὶ ἐργατικάι. Προσδεύουσι εἰς ὅλα τὰ μαθήματα καὶ δεικνύουσι μεγάλην προθυμίαν διὰ κάθε ἀλτροῦστικὴν πρᾶξιν. Ἐξ ἄλλου ὁμοῦ αἱ μαθήτραι αὐταὶ εἶναι φλύαροι. Εἰς αὐτὰς συμβαίνει ὄντως ἡ γλῶσσά των νὰ προτρέχη τῆς διανοίας. Ἡ ἀμετροέπεια αὐτῶν, ὅπως καὶ μία ἐλαφρὴ ἀγροικία τούτων ἴσως νὰ μὴ ἔχη ἄλλας βαθυτέρας ρίζας, ἀλλὰ ἴσως νὰ προέρχεται μόνον ἀπὸ τὴν συνήθειάν των πρὸς φλυαρίαν. Οὕτω π. χ. αἱ μαθήτραι αὐταὶ καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλ' ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην των φλυαρίαν, λησμονοῦν νὰ ὁμιλοῦν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν. Αἱ αὐταὶ μαθήτραι ἴσως ἀπὸ τὴν ἰδίαν αἰτίαν κολλοῦν εἰς ὅλας τὰς συμμαθητριὰς των, ἀκόμη καὶ εἰς πολλοὺς ἀνωτέρους των, πειρακτικὰς ἐπωνυμίας. Αἱ αὐταὶ μαθήτραι κάμνουσι ἀτελεύτητα σχόλια διὰ κάθε πρᾶξιν τῶν συμμαθητριῶν των, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν πλέον ἀσήμαντον. Καὶ ὅ, τι συνέβη μὲ τὰς ἄλλας φλυαροῦσας μαθητρίδας, τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὰς μαθητρίδας αὐτὰς. Παρ' ὅλας τὰς συστάσεις καὶ παρ' ὅλας τὰς συμβουλάς τῶν ἐφόρων πρὸς τὰς ἐν λόγῳ μαθητρίδας πρὸς διόρθωσίν των, αὐταὶ ἐξηκοῦσάντων νὰ φλυαροῦν ὅσον καὶ πρότερον. Τὸ μέτρον τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν συστάσεων εἰς χεῖρας τῶν ἐφόρων ἔμεινε καὶ πάλιν χωρὶς κανὲν ἀποτέλεσμα.

Ἔως τώρα εἰς τὰ πειράματα ἡμῶν εἶχομεν τὴν ἑξῆς σειρὰν παραγόντων :

1. Φλύαροι μαθήτριάι	} ἀποτέλεσμα 0.
2. Ἐφοροὶ συμμαθήτριάι	
3. Συμβουλαὶ αὐτῶν.	

Μετὰ 6 μῆνας ἤρχισεν ἡ δευτέρα περίοδος τῶν πειραμάτων. Κατὰ ταύτην εἰς τοὺς ἀνωτέρω παράγοντας ἐπεφέραμεν τὴν μεταβολὴν ταύτην : Τὸ ἔργον τῶν ἐφόρων μαθητριῶν ἀνέλαβον αὐτοὶ οἱ διδάσκοντες. Ἀπὸ τοῦ χρόνου δηλ. τούτου προσεπάθουν οὗτοι μὲ καθημερινὰς συμβουλάς νὰ περιορίσουν τὸ ἀνωτέρω ἐλάττωμα τῶν ἐν λόγῳ μαθητριῶν. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν συμβουλῶν ἀπεδείχθη καὶ εἰς τὰ χέρια τῶν διδασκόντων ἀτελεσφόρητον. Αἱ μαθήτριάι δηλ. ἐφλυάρουν καὶ πάλιν ὅσον καὶ πρότερον. Ἡ Μ. Π. εἰς τὰς συμβουλάς τῶν διδασκόντων ἔδιδε συνήθως τὴν ἀπάντησιν ταύτην : « Γνωρίζω, ὅτι πρέπει νὰ σιωπῶ, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ. Αἱ συμβουλαὶ σας εἶναι πολὺ ὀρθαί. Θὰ ἤθελα νὰ τὰς ἀκολουθήσω πιστῶς. Ἀλλὰ δώσατέ μου μαζὶ μὲ τὰς συμβουλάς σας καὶ τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειάν μου ». Ἡ Α. Ι. ἔλεγε πολλάκις εἰς τοὺς διδασκάλους : « Εἶναι βέβαιον, ὅτι θέλω νὰ σιωπῶ. Ἀλλὰ συνείθισα κακῶς. Καὶ τώρα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, λησμονῶ καὶ παραβαίνω τὰς συμβουλάς σας. Αὐτὸ μὲ λυπεῖ πολὺ ».

Τὰς πειραματικὰς ἐρεῦνας τῆς δευτέρας περιόδου ἠμποροῦμεν νὰ παραστήσωμεν συντόμως διὰ τοῦ σχήματος τούτου:

1. Φλύαροι μαθήτριάι	}	ἀποτέλεσμα 0.
2. Διδάσκοντες		
3. Συμβουλαὶ αὐτῶν		

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἀποτυχίαν ὄλων τῶν εἰδῶν τῶν λόγων, διδασκαλικῶν καὶ μαθητικῶν, πρὸς καταπολέμησιν τῆς φλυαρίας τῶν μαθητριῶν, ἤρχισε νέον στάδιον πειραματικῶν προσπαθειῶν μὲ τοὺς ἐξῆς παράγοντας:

1. Φλύαροι μαθήτριάι
2. Ἐφοροὶ αὐτῶν ἢ διδάσκοντες
3. Ἀμοιβαὶ καὶ ποιναὶ

Κατὰ τὸ στάδιον δηλ. τοῦτο ὁ τρίτος παράγων, τ. ἔ. αἱ παρακλήσεις καὶ αἱ συμβουλαὶ καὶ γενικῶς οἱ λόγοι, ἀντικατεστάθησαν μὲ ἔργα, ἧτοι μὲ διαφόρους ἀμοιβὰς καὶ ποινὰς. Καὶ συγκεκριμένως: εἰς ἐκείνας τὰς μαθητριάς, ποὺ κατώρθωναν νὰ σιωπήσουν κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπὶ μίαν καὶ ὕστερα ἐπὶ περισσοτέρας ἡμέρας, ἐδίδοντο καλοὶ βαθμοί, βραβεῖα, ἄδεια ἐξόδου κ.τ.τ. Καὶ ἀντιστρόφως, εἰς τὰς μαθητριάς, ποὺ δὲν κατώρθωναν νὰ περιορίσουν τὴν φλυαρίαν των, ἐδίδοντο κακοὶ βαθμοί, δὲν ἐπετρέπετο ἐξόδος κ.τ.τ.

Κατ' ἀρχάς ἡ ἐφαρμογή τῶν μέτρων αὐτῶν ἀνετέθη εἰς τὸ συμβούλιον τῶν ἐφόρων καὶ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν οἰκοτρόφων μαθητριῶν. Ἄλλ' ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἐβδομάδας καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς καὶ ἐπιμόνους παρακλήσεις ὄλων γενικῶς τῶν οἰκοτρόφων, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐν λόγῳ μέτρων ἀνέλαβον αὐτοὶ οἱ διδάσκοντες.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις παρατηρήθη τὸ σπουδαῖον τοῦτο: ὅτι τοὺς καλοὺς βαθμοὺς καὶ τὰ βραβεῖα ἔπαιρναν μόνον ἐκεῖναι αἱ μαθήτριαι, ποὺ καὶ πρότερον ἦσαν σιωπηλαί. Αἱ ἄλλαι μαθήτριαι, αἱ ἐκ συνηθείας φλύαροι, δὲν διωρθώθησαν καθόλου ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῶν μέτρων αὐτῶν. Συνέβη μάλιστα ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Οἱ βαθμοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα ἔδωκαν ἀφρομὴν εἰς παράπονα, προεκάλεσαν ζωηρὰς διαμαρτυρίας, ἐξήγειραν ζηλοτυπίαις κατ' ἀλλήλων, ἐγέννησαν δυσαρρεσκείας καὶ μίση, ποὺ δὲν ὑπῆρχον πρότερον καὶ ποὺ κατέστησαν τὴν ζωὴν τοῦ οἰκοτροφείου ἀφόρητον, σωστὴν κόλασιν.

Μετὰ ταῦτα ἤρχισε νέα περίοδος δοκιμῶν, οὕτω:

Εἰς συγγράμματα διαφόρων ὁπαδῶν τῆς αὐτοδιοικήσεως ἀναφέρεται, ὅτι πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τῶν παιδιῶν καλὸν εἶναι νὰ ἀναθέτουν εἰς αὐτὰ σχετικὰς μὲ τὰς ἐλλείψεις των ἐργασίας πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν ὑπὸ ἰδίαν των εὐθύνην. Μετὰ τὴν

ἀποτυχίαν τῶν ἀνωτέρω δοκιμῶν ὑπεδείχθη εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς κοινότητος τοῦ οἰκοτροφείου νὰ δοκιμάσουν καὶ τὸ μέτρον αὐτό. Ἀπὸ τότε τὸ συμβούλιον ἐξέλεγε κάθε ἑβδομάδα ἀπὸ 4, τὰς μᾶλλον ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν φλυαρίαν μαθητρίας, καὶ ἀνέθετεν εἰς αὐτάς, τὰς φ λ υ ἄ ρ ο υ ς , νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν σ ι ω π ῆ ν τῶν συμμαθητριῶν των κατὰ τὴν ὥραν τῆς μελέτης, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς κατακλίσεως κ.τ.λ.

Αἱ μαθήτραι αὗται οὐδέποτε κατώρθωσαν νὰ ἐπιβάλουν σιωπὴν εἰς τὰς συμμαθητρίας αὐτῶν. Αἱ φλύαροι συμμαθήτριά των ὑπέκυπτον καὶ πάλιν ἀσυναισθήτως καὶ μὲ εὐχαρίστησιν των εἰς τὸ παλαιὸν συνειθισμένον ἐλάττωμα αὐτῶν. Πολὺ ἐνδιαφέρον ἔμωσ ἦτο νὰ βλέπῃ κανεὶς τὴν στάσιν τῶν φλυάρων μαθητριῶν, ποὺ ἐφρόντιζον διὰ τὴν σιωπὴν τοῦ οἰκοτροφείου. Αὗται ἔπαινον ἓνα ὕψος σοβαρὸν, αὐστηρὸν, σύνοφρον, καμαρωμένον, καὶ εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν ἔμενον, σιωπῶσαι καὶ ἐργαζόμεναι, πολλάκις ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἑβδομάδα αὗται μὲν ἐπανεπιπτον πάλιν εἰς τὴν συνήθειαν τῆς φλυαρίας, τὸν δὲ καμαρωμένον ρόλον αὐτῶν ὑπεδύοντο αἱ ἐκάστοτε νέαι ὀριζόμεναι ἐπιτηρήτραι.

Τὴν περίοδον τῶν δοκιμῶν τούτων ἠμποροῦμεν νὰ παραστήσωμεν συντόμως οὕτω:

Φλύαροι μαθήτριάι	}	ἀποτελέσματα κάπως εὐνοϊκά.
Σχετικῆ ὑπεύθυνος δρα-		
σις αὐτῶν		

Ἴδου τώρα αἱ μαθήτριάι Σ. Ν. καὶ Μ. Φ. εἶναι ὑπερβολικὰ δειλὰ καὶ ἄβουλα κορίτσια. Δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἀρχίσουν ἐφ' ἑαυτῶν τὴν μελέτην των. Ὡσαύτως δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ ἀρχίσουν μόναι τὸ ἐργόχειρόν των. Ἐπίσης δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ λάβουν μόναι των μέρος εἰς τὸ συνειθισμένο παιγνίδι τοῦ οἰκοτροφείου, εἰς τὸ Wolley Bool. Τέλος δὲν ἤμπορουν μόναι των νὰ σκεφθοῦν οὔτε διὰ τὸ φαγητόν των. Πρέπει δι' ἑλα αὐτὰ νὰ δεθῇ εἰς αὐτὰς ὄθησις ἀπ' ἔξω, ὄθησις ἀπὸ ἄλλους.

Τὸ συμβούλιον τῆς κοινότητος τοῦ οἰκοτροφείου ἠοχολήθη πολὺ μὲ τὰς μαθητριάς αὐτάς. Τὸ συμβούλιον τοῦτο πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀνωτέρω δειλῶν μαθητριῶν μετεχειρίσθη κατ' ἀρχὰς καὶ πάλιν ἔλα τὰ εἶδη τῶν λόγων: ἦτοι διαφόρους προτροπὰς καὶ ἐνθαρρύνσεις, ἀφθόνους ἐπαίνους καὶ συμβουλὰς καὶ παρακλήσεις, ἐνίοτε διαφόρους εἰρωνείας καὶ ἀποδοκιμασίας, ἢ ἀπειλὰς, μομφὰς καὶ ἐπιπλήξεις κ.τ.τ. Ὅλα ὁμως τὰ μέσα αὐτὰ δὲν ἔφερον κανένα ἀποτέλεσμα. Τὰ ἐν λόγῳ κορίτσια ἔμειναν καὶ πάλιν τόσον δειλὰ καὶ τόσον ἄβουλα, ὅσον καὶ πρότερον.

Καὶ παραλλήλως πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας τοῦ συμβουλίου τῆς μαθητικῆς κοινότητος τὰ ἀνωτέρω μέσα ἐτίθεντο εἰς χρῆσιν καὶ ἀπὸ δλοῦς τοῦς διδασκάλους αὐτῶν. Καὶ οὔτοι δηλ. πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν ἐν λόγῳ μαθητριῶν ἀπὸ τὴν δειλίαν των, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μαθημάτων, εἰς τὰ διαλείμματα, εἰς τὰς ἐκδρομάς, εἰς κάθε στιγμὴν, ἄλλοτε ἀπηύθυνον πρὸς αὐτὰς ἀπειρους συμβουλὰς καὶ ἀφθόγους ἐνθαρρυντικούς λόγους· ἄλλοτε ἐπήνουν καὶ ἀντίμεινον με βραχοὺς καὶ μέ βραδεῖα κάθε ἐκδήλωσιν πρωτοβουλίας αὐτῶν, ἀκόμη καὶ τὴν ἐλαχίστην τοιαύτην· ἐνίοτε μετεχειρίσθησαν κατ' αὐτῶν μομφὰς καὶ ἀπειλὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα βίαια μέτρα. Παρατηρήθη ὁμως, ὅτι ὅλα τὰ μέτρα αὐτὰ καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν διδασκάλων ἔμειναν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Τὰ ἀνωτέρω δειλὰ καὶ ἄβουλα κορίτσια ἔμειναν καὶ πάλιν τοιαῦτα, ὅποια ἦσαν καὶ πρότερον.

Τὸ συμβούλιον τότε τῆς κοινότητός των κατέφυγεν εἰς κάτι ἄλλα μέσα, πολὺ ἐξυπνα. Οὕτω π. χ. κάποτε ἀνετέθη εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἄβουλα κορίτσια νὰ φροντίζουν διὰ τὸ ψωμί καὶ διὰ τὰ λαχανικὰ τοῦ οἴκοτροφείου. Εἰς τὰ αὐτὰ κορίτσια ἀνετέθη ὡσαύτως νὰ ὀδηγοῦν κάθε Κυριακὴν ἄλλας μικροτέρας συμμαθητρίδας των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὰς πρώτας ἑβδομάδας τὰ πράγματα τοῦ οἴκοτροφείου δὲν ἐπήγαιναν καλά. Πολλάκις π. χ. αἱ οἰκότροφοι μαθήτριαι ἔμειναν χωρὶς ψωμί καὶ χωρὶς φαγητὸν ἀπὸ

τὴν ἀβουλίαν καὶ ἀτολμίαν τῶν ἐν λόγῳ μαθητριῶν. Ἐπίσης κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν ἢ μίᾳ ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω μαθητρίας κατελήφθη ἀπὸ ἀληθινὴν νευρικήν κρίσιν· ἡ δὲ ἄλλη παρουσιάσθη κλαίουσα πρὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ οἰκοτροφείου καὶ ἐδήλωσεν ἀποφαστικῶς, ὅτι αὐτὴ δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ τοιαύτας ὑπηρεσίας καὶ οὐδέποτε θὰ ἤμπορουσε νὰ ἐκτελέσῃ αὐτάς. Ὑστερα ὁμῶς ἀπὸ τὰς πρώτας ἐβδομάδας ἤρχισε νὰ παρατηρῆται κάποια βελτίωσις. Ἡ πρώτη ἀβουλία καὶ ἀτολμία τῶν ἐν λόγῳ μαθητριῶν ὑπεχώρησε κάπως. Τὸ ψωμὶ καὶ τὰ λαχανικὰ ἠγοράζοντο κανονικώτερον. Ἡ ἐδήγησις τῶν μικροτέρων μαθητριῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ εἰς περίπατον ἐγένετο μὲ ὀλιγωτέρας δυσκολίας καὶ ἀντιρρήσεις.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰς μαθητρίας E. M., Π. K. καὶ K. K. Εἰς τὴν σωματικὴν κατάστασιν αὐτῶν παρατηροῦντο κατὰ σπασμωδικαὶ κινήσεις, ἓνα τίς εἰς τοὺς μῦς τοῦ προσώπου των, μίᾳ ὑπερβολικὴ κινήτικότης, μίᾳ διαρκῆς στροφή τῆς κεφαλῆς, τῶν ματιῶν καὶ τῶν χειρῶν πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις, μίᾳ ἀδυναμία αὐτῶν νὰ καθίσουν ἤρεμα, ἔστω καὶ δι' ὀλίγην ὥραν.

Εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν παρατηροῦντο ταῦτα : αἱ μαθήτριάι αὐταὶ κατέδαλλον καθημερινῶς καταφα-

νεις και ἐπιπόνους προσπαθείας, διὰ νὰ παρασκευάσουν τὰ καθήκοντά των. Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον ἔγραφον πολὺ. Ἐσκυπτον εἰς τὰ βιβλία των περισσότερον ἀπὸ ὅλας τὰς συμμαθητρίας των. Περιέφερον γρήγορα τὸ βλέμμα των εἰς τὴν ἀνοιχτὴν σελίδα ἀπὸ ἐπάνω πρὸς τὰ κάτω και ἀντιστρόφως. Ἐγύριζον χωρὶς λόγον ὅλα τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου των. Ἐβγαζαν ἀπὸ τὰ χαρτοφυλάκιά των τετράδια, μολύβια και πέννες, χωρὶς νὰ γράψουν κ.τ.τ.

Εἰς τὴν ἀποστήθισιν δὲν ἐδυσκολεύοντο πολὺ. Πολλὰς φορὰς κατῴρθωναν νὰ μάθουν, σχεδὸν ἀλάνθαστως, ἓνα κεφάλαιον ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ἢ ἓνα ποίημα ἀπὸ τὰ Ν. Ἑλληνικά· ἢ ὀλίγους στίχους ἀπὸ τὸν Ὅμηρον ἢ ἀπὸ ἄλλον ἀρχαῖον συγγραφέα. Ἀλλοίμονον ὅμως, ἂν κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν των τὰς διέκοπτε κανεῖς. Ἐσταμάτων ἀμέσως. Δὲν ἤμποροῦσαν νὰ προχωρήσουν παρακάτω.

Μεγάλας δυσκολίας εὔρισκον αἱ ἐν λόγῳ μαθητρίαι εἰς τὰς ἐκθέσεις, εἰς τὴν ἀριθμητικὴν και εἰς τὰ Γαλλικά. Ἦσαν ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ γράψουν δύο ἰδικὰς των προτάσεις μὲ μίαν λογικὴν σχέσιν μεταξὺ των. Ἐπίσης ἦσαν ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ λύσουν ἓνα πρόβλημα μὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας διαδοχικὰς σκέψεις. Ἐκαμμον μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο σκέψεις ὀρθὰς και ἔσταμάτων ἐκεῖ. Ἄφηνον τὸ πρόβλημα εἰς τὴν μέσῃ· ποτὲ δὲν ἤμποροῦσαν μόναι νὰ φθάσουν εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος μέχρι τέλους.

Ἦσαν πνεύματα περιορισμένα καὶ μέτρια. Ἡ προσοχή των ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατος. Δὲν εἶχεν ἀσκηθῆ νὰ συγκεντρώνεται δλόκληρος εἰς ἓνα σημεῖον καὶ νὰ μένη ἐκεῖ συνεχῶς ἐπὶ πολλήν ὥραν. Ἡ προσοχή των εὐρίσκετο πάντοτε εἰς ὑποτρέμουσαν κατάστασιν.

Αἱ ἔφοροι καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτῶν προσεπάθουν μὲ διαφόρους συμβουλάς νὰ διορθώσουν αὐτάς. Τὰς προέτρεπον νὰ παίρνουν ἓνα βιβλίον καὶ νὰ ἀποφασίζουσι αἱ ἴδιαι, νὰ πιέζουσι ὀλίγον τὸν ἑαυτὸν των καὶ νὰ θέλουσι καὶ νὰ προσπαθοῦσι μόναι των νὰ στρέφουσι τὴν προσοχήν των εἰς τὸ ἐκάστοτε ἀναγινωσκόμενον μέρος αὐτοῦ καὶ νὰ τὴν κρατοῦσι ἐκεῖ ἐπὶ μακρόν. Ἄλλὰ αἱ ἐν λόγῳ μαθήτριαὶ κατώρθωνον τοῦτο μόνον διὰ 4—5'. Ὑστερα ἡ προσοχή των κατέπιπτεν. Ἄλλαι σκέψεις, ξέναι πρὸς τὸ μάθημα, διέκοπτον τὴν συγκέντρωσιν τῆς προσοχῆς των καὶ τὴν παρέσυρον εἰς ἄλλα. Κατέβαλλον τότε νέας προσπαθείας. Ἀλλὰ καὶ πάλιν, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα λεπτά, ἤρχετο νέα διάσπασις. Καὶ τὸ τοιοῦτον ἐπανελαμβάνετο πολλάκις, ἕως ὅτου, τέλος, ἤσθάνοντο αὐταὶ βῆρος εἰς τὸ κεφάλι των καὶ ἄφηνον τὸ βιβλίον νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰ χέρια των. Οἱ κακοὶ βαθμοί, πού ἐτέθησαν βραδύτερον εἰς χρῆσιν, αἱ ἀπειλαί, ὅτι θὰ μείνουσι εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν κ.τ.τ., ἔφερον ἀκόμη μεγαλυτέραν σύγχυσιν εἰς τὸ πνεῦμά των. Καθίσταντο τότε ἐντελῶς ἀνίκανοι καὶ δι' ὀλιγόλεπτον ἔστω ἐργασίαν.

Ὅτι οἱ λόγοι καὶ αἱ συμβουλαὶ τῶν συμμαθητριῶν καὶ τῶν διδασκάλων, ὡς ἐπίσης καὶ ὅλοι οἱ κακοὶ βαθμοὶ καὶ αἱ ἀπειλαί, δὲν ἰσχυρὰν νὰ φέρουν καμμίαν βελτίωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῶν ἐν λόγῳ μαθητριῶν.

Ἡ μαθήτρια Μ. Π., ἢ Α. Α. καὶ ἢ Ε. Μ. καὶ δύο ἄλλαι ἦσαν προικισμέναι μὲ μεγάλην ἰκανότητα ὀρθῆς κρίσεως καὶ μὲ ἰσχυρὰν μνήμην. Ἀλλὰ τὰ φυσικὰ τῶν ταῦτα δῶρα, τὰς μεγάλας τῶν ιδιότητος αὐτὰς τὰς ἐκαλλιέργησαν πολὺ ὀλίγον. Ἀπὸ τὰ μικρὰ τῶν χρόνια συνείθισαν εἰς τὸ σπῖτι τῶν, μόνον νὰ καθῶνται· φαίνεται δέ, ὅτι καὶ εἰς τὰ σχολεῖα ὕστερα θὰ ἐξηκολούθησεν αὐτό. Καὶ σήμερον αἱ μαθήτριά αὐταὶ εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ὀκνηραὶ καὶ ἀδιάφοροι. Εἰς τὸ μάθημα μέσα περιπίπτουν ἀκουσίως εἰς ῥέμβην. Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον βγάζουν μπροστὰ τῶν μίαν ἐπιστολὴν ἢ ἓνα ἄγραφο χαρτί καὶ σύρουν ἀσκόπως μὲ τὸ μολύβι διαφόρους γραμμὰς. Καταφεύγουν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν συμμαθητριῶν τῶν καὶ κατορθώνουν μὲ παρακλήσεις, ἀκρίμην δὲ καὶ μὲ δῶρα, νὰ γράφουν αὐταὶ τὰ καθήκοντα ἐκείνων. Εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς ἀντιγράφουν ἀπὸ τὰς ἄλλας, ἢ ἀνοίγουν σημειώματα καὶ βιβλία κατὰ τὸν πλέον ἀναιδῆ τρόπον.

Πολλές φορές προσεπάθησαν και αἱ ἔφοροι και οἱ διδάσκοντες ἄλλοτε με καταλλήλους συμβουλάς και ἄλλοτε πάλιν με ἀπειλάς και με τιμωρίας, με κακοὺς καθημερινοὺς βαθμοὺς ἢ και με κακοὺς ἐλέγχους νὰ κάμουν τὰς ἐν λόγῳ μαθητριάς νὰ μὴ ἀφήνουν τὸν ἑαυτὸν των νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν συνήθειαν αὐτὴν τῆς διανοήσεώς των πρὸς ἀδράνειαν, εἰς τὴν τάσιν τῆς ψυχῆς των πρὸς ραθυμίαν. Πολλές φορές ἀπεφάσισαν και αἱ ἴδιαι, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω μέτρων τοῦ οἰκοτροφείου και τοῦ σχολείου, νὰ θέσουν εἰς κίνησιν τὸ πνεῦμα των. Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι των αὐταὶ ἔμειναν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Ἄμα ἤρχιζον νὰ σκεφθοῦν σοδαρῶς δι' ἓνα ζήτημα, ἠῶξανεν ἢ σύγχυσις τοῦ πνεύματός των και παρήγετο εἰς αὐτὰς ἓνα φυσιολογικὸν συναίσθημα ἐγκεφαλικῆς κοπώσεως και κεφαλαλγίας.

Ἴδου τὴν ἡ μαθήτρια Ε. Μ. Κατάγεται ἐκ Θ. ὁ πατήρ της εἶναι οἰνοπώλης. Ἡ μαθήτρια αὐτὴ εἶχε τὸ φοβερὸν ἀτύχημα νὰ ἀκούσῃ συχνάκις μεταξὺ τῶν γονέων της βαρείας φράσεις και ὕβρεις και νὰ ἴδῃ μέσα εἰς τὸ σπῆτι της, πάλιν μεταξὺ τῶν γονέων της, φοδερὰς σκηναῖς με σπάσιμο πιάτων, ποτηριῶν κ.τ.τ.

Σήμερον εἶναι μαθήτρια τοῦ Διδασκαλείου. Μετρίου ἀναστήματος, λιπόσαρκος και με ἑλαφρὰν ὠχρό-

τητα εἰς τὸ πρόσωπον. Ἡ ἀντίληψις τῆς εἶναι πολὺ ἰσχυρά. Προοδεύει εἰς ὅλα τὰ μαθήματα. Ἐκτελεῖ τακτικῶς ὅλα τὰ καθήκοντά τῆς.

Αἱ συμμαθήτριά τῆς ὅμως ἔχουν διαρκῶς παράπονα. Δι' ἀσήμαντον ἀφορμὴν καὶ ἐνίοτε χωρὶς καμμίαν αἰτίαν ἐπιτίθεται ἐναντίον των μὲ ὕβρεις καὶ μὲ χειρονομίας. Μίαν φορὰν ἐπετέθη ἐναντίον μιᾶς συμμαθητρίας τῆς, διότι ἡ τελευταία αὕτη εἶπε καλὸ μάθημα. Ἄλλοτε πάλιν ἐπετέθη ἐναντίον ἄλλης, διότι αὕτη εἶχε πάρει εἰς τὴν ἔκθεσιν ἀνώτερον βαθμὸν τοῦ ἰδικοῦ τῆς. Αἱ συμμαθήτριά τῆς παραπονοῦνται ὡσαύτως, διότι διαρκῶς λείπουν ἀπὸ τὰ χαρτοφυλάκιά των τετράδια, μολύβια, καὶ ἐνίοτε καὶ βιβλία.

Ἡ προσοχὴ ὅλου τοῦ οἰκοτροφείου καὶ ὅλου τοῦ σχολείου ἐστράφη πρὸς τὴν μαθήτριά αὐτήν. Καθημερινῶς αἱ ἐκάστοτε ἔφοροι καὶ οἱ διδάσκοντες τῆς ἀπηύθυνον πολλὰς συμβουλὰς. Καὶ πρὸς στιγμὴν ἐνομίσθη, ὅτι αἱ συμβουλαὶ καὶ οἱ βαθμοὶ τῆς διαγωγῆς ἔφερον καλὰ ἀποτελέσματα. Ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἡ μαθήτρια αὕτη ἐφαίνετο ἡρεμὸς καὶ γλυκεῖα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μόνον δύο φορὰς συνελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν σφίγγουσα τοὺς γρόνθους τῆς καὶ τρίζουσα τὰ δόντια τῆς ἐναντίον μιᾶς συμμαθητρίας τῆς. Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἐχαρίσθη εἰς αὐτήν τὸ παράπτωμα τοῦτο, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ μαθήτρια αὕτη δὲν θὰ ἐβράδυνε νὰ διορθωθῇ ἐντελῶς.

Τὸν Ἰούνιον ἐδόθη εἰς τὰς μαθητρίας ἢ βαθμολογία τοῦ ἔτους. Ἡ ἐν λόγῳ μαθήτρια ἦτο μεταξύ τῶν προαγομένων· ἀλλ' ὁ βαθμὸς αὐτῆς ἦτο κατώτερος ἀπὸ τὸν βαθμὸν ἄλλων μαθητριῶν. Τότε κατελήφθη ὑπὸ λύσεως. Εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς χειροτεχνίας ἤρπασε δύο γύψινα ἔργα τῶν συμμητριῶν τῆς καὶ τὰ συνέτριψεν. Ἐδλασφήμει φρικωδῶς ἐπὶ ὥραν δλόκληρον.

Πολὺ ἐνδιαφέρουσι εἶναι αἱ κατωτέρω περιπτώσεις τριῶν μαθητριῶν τοῦ Διδασκαλείου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπέτυχον ἐντελῶς ὅλαι γενικῶς αἱ ἀνωτέρω δοκιμαί καὶ προσπάθειαι:

I. Ἡ μαθήτρια Α. Μ. ἦτο μαθήτρια ἐργατικῆ καὶ μὲ ἰσχυρὰν ἀντίληψιν. Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων προσεδλήθη ἀπὸ ἀσθένειαν, ἢ ὁποία τὴν ἐκράτησε κλινήρῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἐπανακτήσασα ὀπωσδήποτε τὴν υἰγείαν τῆς, δὲν θέλει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κόσμον. Δὲν ἔχει καμμίαν ὀρεξιν νὰ φοιτήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον. Οἱ γονεῖς τῆς τὴν ἀναγκάζουν πρὸς τοῦτο καὶ αὕτη, ὑποκύπτουσα εἰς τὴν θέλησιν αὐτῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον καὶ ἐπανέλαβε τὴν φοιτησίν τῆς. Δὲν εἶναι ὁμῶς τῶρα ἡ ἐργατικῆ μαθήτρια τῶν πρώτων μηνῶν. Τῶρα ἔγινεν ἀνίκανος διὰ πᾶσαν ἀσχολίαν, ἀπαιτοῦσαν διανοητικὴν ἐργασίαν. Δὲν μελετᾷ καθόλου, ἂν καὶ

γνωρίζη καλῶς, ὅτι ἔνεκα τῆς ἀμελείας της, θὰ μείνη εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν. Ἐν τούτοις ὁμοῦς ἢ ὁμιλία της εἶναι καὶ τῶρα λογικὴ καὶ εὐφυής.

Αἱ ἔφοροι καὶ οἱ διδάσκαλοι της τὴν συμβουλεύουν νὰ μελετᾷ καὶ νὰ παρασκευάζη τὰ καθήκοντά της. Αὕτη ἀπαντᾷ : « Αἱ συμβουλαί σας εἶναι πολὺ ὀρθαί. Θέλω νὰ τὰς ἀκολουθήσω. Ἄλλως καὶ ἐγὼ γνωρίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Ἀλλὰ δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ ἐκτελέσω τὰς συμβουλὰς σας ».

Ἡ αὐτὴ μαθήτρια μετὰ τὴν διανομὴν τῶν ἐλέγχων τῆς δευτέρας τριμηνίας τοῦ ἔλεγε: « Εἶναι βέβαιον, ὅτι θὰ μείνω εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν. Αὐτὸ μὲ λυπεῖ. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω ; Θέλω νὰ ἐργασθῶ, ἀλλὰ ἡ δύναμίς μου μὲ ἐγκαταλείπει, εὐθὺς ὡς πρόκειται νὰ ἐνεργήσω ».

II. Ἡ μαθήτρια X. Σ. κατάγεται ἐκ Σ. Ὁ πατήρ της εἶναι καπνεργάτης. Εἶναι μικροῦ ἀναστήματος, ἰσχνὴ καὶ πολὺ ὠχρά. Ἡ ἀντίληψίς της δὲν παρουσιάζει καμμίαν ἀδυναμίαν. Ἦλθε εἰς τὸ Διδασκαλεῖον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 192... Εἰσήχθη εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον καὶ ἔμεινε εἰς ἓνα δωμάτιον μὲ 4 ἄλλα καλὰ κορίτσια ἀπὸ τὴν ἰδίαν πόλιν.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ἐπεδόθη μὲ ζῆλον μεγάλον εἰς τὰ μαθήματά της καὶ ἡ πρόδοός της

ήτο ικανοποιητική, Ἐξαφνα ὁμως κατελήφθη ἀπὸ ἀϋπνίαν. Ἡ ἀϋπνία τὴν ἐξήντηλε σωματικῶς. Ἐγκατέλιπε τότε τὰς μελέτας της, τὰς ὁποίας μετὰ τόσου ζήλου ἤρχισε καὶ εἰς τὰς ὁποίας εὔρισκε ψυχικὴν ἀπόλαυσιν. Ἀπεφάσισε τότε νὰ φύγη. Ἀνέβαλεν ὁμως ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ἀναχώρησίν της. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο αἱ συμμαθήτριά της καὶ οἱ διδάσκοντες τὴν περιέβαλλον μὲ εἰλικρινῆ στοργήν. Ἡ στοργὴ αὐτῶν, οἱ ἐνθαρρυντικοὶ των λόγοι καὶ κάποια ἐξοικείωσις μὲ τὴν ζωὴν τοῦ οἰκοτροφείου ἔφεραν μικρὰν τινὰ βελτίωσιν εἰς τὴν κατάστασίν της.

Τότε παρέμεινε. ἤρχισε πάλιν τὰ μαθήματά της, ὅχι ὁμως μὲ τὴν προτέραν ὄρεξιν. Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ἐγεννήθη τάσις πρὸς τὴν μουσικὴν. Εἰς τὸ μάθημα αὐτὸ εὔρισκε τόσῃν εὐχαρίστησιν, καὶ τόσῃν ἐνεργητικότητι, ὅσῃν πρὸ πολλοῦ ἤδη δὲν εἶχε δοκιμάσει.

Ἡμέραν τινὰ μίαν τῶν ἐφόρων τοῦ οἰκοτροφείου, ἐξ ἀδεξιότητος, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν μαθήτριάν Χ.Σ. μίαν παρατήρησιν, σχετικὴν πρὸς τὴν καθαριότητα τῆς κλίνης της. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἤρκεσε νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῆς ἀϋπνίας. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην κατέστη τελείως ἀνίκανος πρὸς οἰανδήποτε ἐργασίαν. Δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ οὔτε μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς γονεῖς της. Ὅταν κατὰ σύστασιν τῶν ἐφόρων ἐπεχείρει τοῦτο, ἔγραφε

τὴν χρονολογίαν καὶ ἐστέκετο· τῆς ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ νὰ γράψῃ ἔστω καὶ μίαν λέξιν παρακάτω.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῆς ἐξήγειρε πικρὰς τύψεις. Ἐπεθύμει ζωηρῶς νὰ βελτιωθῇ. Ἐπόθει νὰ ἠμποροῦσε νὰ πράττῃ ὅ,τι τῆς ἦτο ἐπιβεβλημένον. Ἄλλ' ἀδύνατον. Κατελαμβάνετο τότε ἀπὸ ἀγωνίαν καὶ κατάθλιψιν. Ἡ ἀγωνία αὐτὴ τὴν ἐχειροτέρευσε. Τὴν ἔκαμε νὰ παραμελήσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς. Νὰ μὴ φροντίξῃ οὔτε διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τῆς, οὔτε διὰ τὴν καθαριότητά τῆς. Ἐφυγε τότε εἰς τὴν πατρίδα τῆς,

Ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς ἔστελλε ἐπιστολάς γεμᾶτες ἀπὸ μετάνοιαν καὶ γεμᾶτες ἀπὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς ὅλας γενικῶς τὰς συμμαθητρίδας τῆς καὶ πρὸς ὅλους τοὺς διδάσκοντας καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε, διὰ νὰ φύγῃ ἐκ νέου ὀριστικῶς ἕνεκα σοβαρωτέρας διαταράξεως τῆς ὑγείας τῆς.

III. Ὅλως ἀξία ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς μαθητρίδας Γ. Γ. ἐκ Σ., προσελθούσης εἰς τὴν Β'. τάξιν τοῦ Διδασκαλείου κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 192 . . .

Ἡ νέα αὕτη, ὀλίγον χρόνον πρὶν ἔλθῃ εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, εἶχε πάθει τὸ μεγαλύτερον τῶν ἀνθρω-

πίνων δυστυχημάτων. Είδε με τούς ιδίους της οφθαλμούς τόν πατέρα της κρεουργούμενον ἀπό Βουλγάρους κομιτατζήδες.

Περιέπεσε τότε εἰς κατάστασιν βαθείας μελαγχολίας. Ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας κατέκειτο κλινήρης, μὴ κοιμωμένη, ἀρνούμενη τροφήν καὶ τόσον ἀπηλπισμένη, ὥστε, ὡς λέγουν, ἀπεπειράθη νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ζωὴν της.

Μετὰ ἓνα μῆνα ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνην της. Ἡ διαύγεια τοῦ πνεύματός της διετηρήθη καλῶς. Ἐξετέλει μὲ ἀκρίθειαν ὅλας τὰς συνήθεις ὑπηρεσίας τοῦ σπιτιοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἤμπορεῖ ποτὲ νὰ μείνῃ μόνῃ οὔτε διὰ μίαν στιγμὴν. Φοβεῖται. Ἔχει πάντοτε ἀνάγκην συντροφιάς. Ὡσαύτως φοβεῖται πολὺ, ὅταν ἀκούῃ κραυγὰς, ἢ ὅταν βλέπῃ ἀνθρώπους νὰ τρέχουν. Ἡ λέξις «κομιτατζήδες» τῆς προκαλεῖ τρόμον, ὁ ὁποῖος φθάνει μέχρι σημείου, ὥστε νὰ μὴ ἤμπορῇ νὰ κινήσῃ τὰ πόδια της· ταῦτα καθίστανται αἴφνης ἄερανῆ. Δέκα φορές συνέδη νὰ πᾶθῃ τὸ πάθημα τοῦτο εἰς τὸ σπίτι της, ἀφ' ὅτου ἔχασε τὸν πατέρα της.

Δύο ἔτη ἀργότερα ἡ μητέρα της καὶ οἱ συγγενεῖς της ἀπεφάσισαν νὰ τὴν στείλουν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Θελέων Θεσσαλονίκης, διὰ νὰ γίνῃ διδασκάλισσα. Ἦτο τότε 18 ἐτῶν, ἰσχυρᾶς κατασκευῆς, αἱματώδους κράσεως καὶ κρίσεως ἀνεπτυγμένης.

Ὅταν τῆς ἀνήγγειλαν τὴν προσεχῆ τῆς ἀναχώρησιν, εἶπε: «Δὲν θὰ ἠμπορέσω νὰ σπουδάσω καὶ ὁμως τοῦτο μὲ ἐνοχλεῖ».

Τὴν παραμονὴν τῆς ἀναχώρησεως διακηρύττει, ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἀναχωρήσῃ, Κατὰ τὴν ἡμέραν ὁμοίως τῆς ἀναχώρησεως ἐσηκώθη εἰς τὰς 4 τὸ πρωῖ, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν μητέρα τῆς, ὅτι ἦτο ἕτοιμη διὰ ταξίδιον. Καὶ χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ καμμίαν ἀντίστασιν ἐπεβιδάσθη εἰς τὴν ἀμαξοστοιχίαν καὶ ἀνεχώρησεν.

Ἐφθασε τέλος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Εἰσέρχεται εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον, τοποθετεῖ εἰς αὐτὸ τὰ πράγματά τῆς καὶ ἐτοιμάζεται νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον, διὰ νὰ παρουσιασθῇ πρὸ τοῦ Διευθυντοῦ. Ἄλλὰ τῆς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ τὸ πράξῃ. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ κινήσῃ τὰ πόδια τῆς. Ἡ νέα ἀγωνίζεται κατὰ τῆς δυσκολίας αὐτῆς. Ὅλοι ὁμοίως αἱ ἀπόπειραι αὐτῆς γίνονται ἐπὶ ματαίῳ. Ἡ νέα ἐξακολουθεῖ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς. Ἄλλὰ καὶ αἱ βοήθειαι τῶν συμμαθητριῶν τῆς καὶ τῶν διδασκάλων αἱ συμβουλαὶ καὶ τὰ ἐνθαρρυντικὰ λόγια δὲν φέρουν καλύτερα ἀποτελέσματα. Μόνον μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἡ νέα ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸ πάθημά τῆς καὶ ἐζήτησε τότε νὰ ἀναπαυθῇ.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἤρχισαν τὰ μαθήματα. Ἡ Γ.

Τ. εἰργάζετο ἥσυχος καὶ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Διέρρευσαν οὕτω 6 περίπου ἑβδομάδες. Ἀπὸ τῆς 7ης ἑβδομάδος ἤρχισαν τὰ πρῶτα διαγωνίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ λάβῃ μέρος καὶ ἡ ἐν λόγῳ μαθήτρια. Αὕτη ἐπιθυμεί ζωηρῶς νὰ διαγωνισθῇ. «Θέλω, μοῦ εἶπε, νὰ ἴδω τὰ ἀποτελέσματα τῶν προπαθειῶν μου». Τὰ διαγωνίσματα δύο μαθημάτων ἔγιναν ὁμαλῶς. Ἡ Γ.Τ. εὐρίσκεται τῶρα εἰς τρίτον διαγώνισμα. Γράφει τὸ ὄνομά της καὶ τὴν χρονολογίαν. Ὁ διδάσκων δίδει τὸ θέμα. Ἀλλὰ ἔξαφνα ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ μαθήτρια αἰσθάνεται τὸ χέρι της πιασμένο. Δηλοῖ, ὅτι γνωρίζει καλῶς τὸ θέμα. Ἐπιθυμεί ζωηρῶς νὰ γράψῃ αὐτό. Καταβάλλει μάλιστα μεγάλας προσπάθειας, ἀλλὰ ματαίᾳ ἐλπίς.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, καταβάλλουσα τελευταίαν προσπάθειαν, κατορθώνει νὰ κινήσῃ κάπως τὸ χέρι της. Γράφει ὀλίγας γραμμὰς. Ἀλλὰ ἀσθμαίνει καὶ γίνεται κάθιδρος, ὥς νὰ ἔκαμε μακρὸν δρόμον. Τὸ πάθημά της τοῦτο ἐπανελήφθη καὶ ἄλλοτε· ἰδίως δὲ δσάκις συνέβαινε νὰ ἔχῃ διαγώνισμα.

Τὴν 16 Μαΐου τοῦ 192... ἡ Γ. Τ. ἐπῆρε ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν μητέρα της. Τῆς ἔγραψεν, ὅτι ἐκακοποιήθη ἀπὸ Βουλγάρους κομιτατζῆδες. Ἡ ἐπιστολὴ τὴν ἐτάραξε πολὺ. Ἐξηπλώθη εἰς τὴν κλίνην της, προσήλωσε τὰ βλέμματά της εἰς τὴν ὀροφὴν καὶ εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἔμεινε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

Δὲν ἔφαγε, δὲν ὠμίλησε μίαν λέξιν. Δὲν ἐνδιεφέρθη διὰ τὰ μαθήματα. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐσηκώθη καὶ ἐζήτησε νὰ φάγη. Ἔως τώρα διεκρίνετο μεταξύ ὄλων τῶν οἰκοτρόφων μαθητριῶν διὰ τὴν μεγάλην τῆς ἐπιτηδειότητα εἰς τὴν τήρησιν τῆς καθαριότητος τοῦ οἰκοτροφείου καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦδε ὅμως μετεβλήθη τόσον, ὥστε ἦτο ἀκατάλληλος διὰ κάθε ἐργασίαν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὅλοι οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ συμμαθήτραι τῆς ἀπευθύνουν πλείστας συμβουλὰς καὶ παρηγορίας. Ἄλλ' αὐτὴ ἔγινε νευρική. Δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ τίποτε. Αἱ συμβουλαὶ τὴν πειράζουν. Ὅταν ἀκούῃ τοιαύτας, φέρεται ἀνευλαβῶς· βλασφημεῖ πολλάκις κατὰ χυδαιότατον τρόπον, ὅπερ ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἔπραξεν εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον. Μόλις εἶναι εὐγενῆς καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς διδάσκοντας. Ἐπραῦνθη μετὰ παρέλευσιν δέκα περίπου ἡμερῶν.

Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐτησίων ἀποτελεσμάτων ἡ Γ. Τ. ἐπῆρε μικρὸν γενικὸν βαθμόν. Ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἐγένετο κατὰ τὰς πρώτας ἀπογευματινὰς ὥρας. Ὅταν ἔμαθε τοῦτο, ἐταράχθη. Ἐπῆγεν ἀμέσως εἰς τὸν κοιτῶνά της. Ἐδοκίμασε νὰ ἐκδυθῆ, ἀλλ' ἔμεινεν ἀκίνητος ἐπὶ 4 ὥρας, χωρὶς νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ ἐνδύματά της, ἐνῶ ὅλη ἡ ἄλλη κατάστασις της, ἐκτὸς τῆς κινητικότητος τῶν μελῶν της, ἦτο ὁμαλή. Ἐξεδύθη μόνον περὶ τὴν 10 τῆς νυκτός. Ἐμει-

νε πάλιν εἰς τὴν κλίνην ἐπὶ 3 ἡμέρας χωρὶς νὰ φάγη καὶ χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἀκούσῃ μίαν λέξιν. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐζήτησεν ὀλίγον γάλα. Ἡ συμμαθήτριά της, ποὺ ἐπιβλέπει τοὺς κοιτῶνας, τῆς φέρει τὸ ζητηθέν· ἀλλ' ἡ Γ. Τ. δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸ πάρῃ, ὅσον καὶ ἂν τὸ ἐπεθύμει. Ἀφῆκεν ὀρθίαν ἐνώπιόν της τὴν συμμαθήτριά της ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, πρὶν δυνηθῆναι νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῆν.

Δὲν ἀκούει κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οὔτε τὰς συμβουλάς οὔτε τὰς παρακλήσεις οὐδενός. Οὔτε τῶν συμμαθητριῶν της οὔτε τῶν διδασκάλων της. Αἱ πολλαὶ μάλιστα συμβουλαὶ καὶ παρακλήσεις τὴν καθιστοῦν νευρικὴν καὶ ἀνευλαβῆ. Βλασφημεῖ τότε καὶ πάλιν κατὰ τὸν χυδαιότερον τρόπον.

Μετὰ 7 ἡμέρας ἀπὸ τῆς προσβολῆς της ἐσηκώθη. Ἄλλὰ ἦτο συντετριμμένη. Ἐντρέπετο νὰ ἴδῃ τοὺς πάντας. Θὰ προετίμα νὰ εὐρίσκεται εἰς συνεχῆ ὕπνον, διὰ νὰ μὴ ἀκούῃ καὶ νὰ μὴ βλέπῃ τοὺς περὶ αὐτῆν. Θὰ προετίμα νὰ ἦτο νεκρά, παρὰ ζωντανή, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ διημέριον παραμονὴν εἰς Θεσσαλονίκην ἡ Γ. Τ. ἐπέστρεψε εἰς τὴν οἰκογένειάν της. Ἄλλ' ἐπετεύχθη τοῦτο κατόπιν μεγάλων δυσκολιῶν. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα ἡ νέα αὕτη ἤρνεϊτο ἐντόνως νὰ ἀνα-

χωρήση εἰς τὴν πατρίδα της καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μεταβῆ καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς ἄλλο μέρος. Ἐτρόμαζεν ἐκ τῶν προτέρων μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι θὰ ἔβλεπε τὰ ἴδια ἐκεῖνα μέρη, ὅπου ἔχασε τὸν πατέρα της. Κατὰ τὰς δύο τελευταῖος ἡμέρας «πιάστηκε» καὶ πάλιν. Δὲν θέλει καὶ πάλιν νὰ φύγῃ. Καθ' ὄλον τὸ διάστημα τοῦτο αἱ συμμαθήτριαι καὶ οἱ διδάσκαλοί της τὴν συμβουλεύουν, τὴν ἐνθαρρύνουν, τὴν παρηγοροῦν, τῆς ἀναθέτουν διαφόρους ὑπηρεσίας πρὸς ὑπεύθυνον ἐκτέλεσιν κ. τ. τ. Ἡ Γ. Τ. δὲν δίδει οὐδεμίαν ἀπάντησιν. Δὲν ἐκτελεῖ καμμίαν ἐργασίαν. Ἐξἄφνα τὴν ἄλλην ἡμέραν σηκώνεται μόνη της εἰς τὰς πέντε τὸ πρωῖ, ἐτοιμάζει τὸ μπαούλό της, ἀποχαιρετᾷ τὰς συμμαθητρίας της καὶ καταβάλλουσα μεγάλας προσπαθείας κατώρθωσε νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν πατρίδα της.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπέρασμα Α'.

Τὸ πρῶτον συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι, ὅτι διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν, πρὸς μὀρφωσιν δηλ. νέων ἐργατικῶν καὶ με ἠθικὸν χαρακτήρα, τὰ βίαια μέτρα πάντοτε ἀποτυγχάνουν. Πιστεύω δέ, ὅτι ἡ γνώμη μου αὕτη εἶναι καὶ γνώμη ὄλων τῶν ἄλλων συναδέλφων. Διότι βλέπω, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ κατάστασις τῶν σχολείων μας ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο κάπως ἐκαλλιτέρευσε

Σήμερον π.χ. ἀπὸ κανένα σχεδὸν διδάσκαλον δὲν χρησιμοποιοῦνται πλέον, οὔτε χάριν δοκιμῆς, τὰ βίαια μέτρα. Ἐνῶ ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐγένετο ἀποκλειστικὴ χρῆσις τῶν βιαίων μέτρων, ὡς μόνων μέσων πρὸς μὀρφωσιν τοῦ χαρακτήρος τῶν νέων.

Ἐνθυμοῦμαι, τί συνέβαινε πρὸ 25 περίπου ἐτῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον μιᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως. Ἐνας γέρον διδάσκαλος, με τραχὺ παρουσιαστικόν, ὑπηγόρευεν εἰς τοὺς μαθητάς του λέξιν πρὸς λέξιν τὰ μαθήματά του. Ἡ ὑπαγόρευσις αὕτη ἐπανελαμβάνετο

καθημερινῶς ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπαγορεύσεως ἔπρεπε νὰ προσέχουν ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ ἀνοίξῃ κανένας τὸ στόμα του. Ἡ παραμικροτέρα ἐρώτησις, ἢ ἐλαχίστη ὀμιλία, ὁ ἐλαφρότερος ψίθυρος, ἐπέφερον αὐστηρὰς διὰ ξύλου τιμωρίας τῶν μαθητῶν. Ἐὰ παιδιὰ ἐπήγαιναν τρέμοντα εἰς τὰ μαθήματα τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ τρομακτικὰ μέτρα ποτὲ τὰ παιδιὰ δὲν ἔστρεψαν ἐλόκληρον τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ ἐν λόγῳ μαθήματα καὶ οὔτε ἓνας μαθητῆς δὲν ἔβαλέ ποτε ὄσας του τὰς δυνάμεις εἰς αὐτά. Ἐκτὸς τούτων εἰς ὅλα τὰ μαθήματα τοῦ ἐν λόγῳ διδασκάλου τὰ περισσότερα παιδιὰ ἐγελοῦσαν μέχρι δακρύων, πολλάκις χωρὶς ἀφορμῆν, ἢ δι' ἀσήμαντα πράγματα, φροντίζοντα συγχρόνως νὰ δαγκάνουν τὰ μανδύλια, διὰ νὰ μὴ ἀκουσθοῦν.

Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι σήμερον ἢ κατάστασις τῶν σχολείων μας εἶναι καὶ πῶς καλυτέρα ἀπὸ τότε. Καθ' ὅσον σήμερον, ὄντως, δὲν γίνεται πλέον μέσα εἰς τὰ σχολεῖά μας χρῆσις μαστίγων, ράβδων, ραπισμάτων καὶ ἄλλων τοιούτων βιαιῶν μέτρων. Ἡ κατάργησις ὧν αὐτῶν εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα, ποῦ ἔκαμαν τὰ σχολεῖά μας πρὸς τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν πρόοδον. Ἀλλὰ διὰ τὸν πλήρη ἐξανθρωπισμὸν αὐτῶν εἶναι ἀνάγκη τὰ σχολεῖά μας νὰ κάμουν καὶ πολλὰ ἄλλα βήματα πρὸς τὰ ἔμπρός. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τοῦτο : εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγῃ γρήγορα ἀπὸ τὰ σχο-

λειά μας και ένα άλλο βίαιον μέτρον, ἴσως πολὺ χειρότερον και ἀπὸ αὐτὰ τὰ ραπίσματα. Τὸ βίαιον αὐτὸ μέτρον εἶναι αἱ χυδαῖαι λέξεις και οἱ βάνουσοι τρόποι μερικῶν διδασκάλων πρὸς τοὺς μαθητάς, ποὺ, ἀτυχῶς, δὲν ἔλειψαν και σήμερον ἀκόμη ἀπὸ πολλὰ σχολεῖά μας.

Ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὰς ἐξῆς φρικτὰς σκηνάς. ποὺ τὰς ἀναλογίζομαι πάντοτε μὲ βαθεῖαν λύπην :

Κατὰ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 192 . . . τὸ σχολεῖον τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τῆς πόλεως Θ. . . . εἶχεν ἐκδρομὴν. Ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἡμέραν οἱ διδάσκοντες ἠτοίμασαν διάφορα ὀρεκτικὰ, φαγητά, ἀκόμη δὲ και ἐκλεκτὰ . . . κρασιά(!) ποὺ θὰ τὰ ἐπιγον ἐνώπιον . . . τῶν παιδιῶν(!). Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδρομῆς οἱ μαθηταὶ ὠδηγήθησαν ἀπὸ τὸν γυμναστήν και ἀπὸ ἕνα νεαρὸν καθηγητήν. Τὸ ἄλλο προσωπικὸν ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν μετάβασίν του ἀμάξια και αὐτοκίνητα. Εἰς τὸν δρόμον και εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκδρομῆς οἱ μαθηταὶ παρουσίαζον εἰκόνα στρατοῦ ἐν ἀποσυνθέσει. Μερικοὶ προυχῶρουν πέραν τοῦ τόπου τῆς ἐκδρομῆς, ἄλλοι ἐκάθηντο, και πολλοὶ ἐπέστρεφον εὐθύς ἀμέσως εἰς τὰ σπίτια των. Μόνον οἱ διδάσκοντες συνεκεντρώθησαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἦνοιξαν ἀμέσως τὰ δέματα και τὰ καλάθια και ἐρρίχτηκαν μὲ ὄρεξιν εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Ἀλλὰ ἔξαφνα, εἰς τὸ μέσον τῆς εὐωχίας, ἕνας ἀπὸ τοὺς διδάσκοντας ἀνεκάλυψεν μίαν σοβαρὰν ἔλλειψιν. Εἰς τὰ

καλάθια δὲν ὑπῆρχον λεμόνια. Κάποιος ἐκεῖ τριγυρίζων μαθητῆς παρατήρησεν αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἐν λόγῳ διδασκάλου καὶ προσεφέρθη, ὁ ἀτυχῆς, νὰ τρέξῃ εἰς τὴν πόλιν διὰ τὴν σχετικὴν προμήθειαν. Καὶ ἐκεῖνος, πρὸς τὴν ὁποῖον ὠμίλησε, ἀπεκρίθη : « Σὺρε, βρέ, σὸ ὁ . . . Ἐοὺ εἶσαι ψεύτης. Θέλεις γὰ πᾶς γὰ πιῆς κανένα οὖζο ».

Τὸν Μάϊον τοῦ 192 . . . τὸ Ἀνώτερον Σχολεῖον Θελέων τῆς ἐπαρχιακῆς πόλεως Σ . . . ἠτοιμάζετο δι' ἡμερησίαν ἐκδρομὴν. Ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα δλόκληρον τὸ σχολεῖον ἦτο εἰς κίνησιν. Αἱ μαθήτραι ἐμάνθανον ἄσματα, ποιήματα, κωμωδίας κ.τ.τ. καὶ παρεσκεύαζον διάφορα φαγητὰ καὶ γλυκίσματα διὰ τὴν ἐκδρομὴν. Τέλος ἡ ποθητὴ ἡμέρα ἐξημέρωσε καὶ τὸ σχολεῖον ἐξεκίνησε διὰ τὸ ὀρισθὲν μέρος. Οἱ γονεῖς μιᾶς μαθητρίας ἀντελήφθησαν, ὅτι ἡ κόρη των, ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ἢ ἀπὸ τὴν βίαν τῆς, ἔφυγε διὰ τὴν ἐκδρομὴν, χωρὶς νὰ πάρῃ μαζί τῆς τὸ κατὰ τὴν προηγούμενην ἡμέραν ἐτοιμασθὲν γλύκισμα. Διετάχθη τότε ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός, γυμνασιόπαις, νὰ μεταφέρῃ τὸ λησμονηθὲν. Εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκδρομῆς ὁ ἀδελφός ἐπλησίασε τὴν ἀδελφήν. Ἄλλ' ἡ θεὰ τοῦ ἄρρενος ἐξηγρῖωσε εἰς τοιοῦτον βῆθμὸν τὴν Διεύθυνσιν, ὥστε αὕτη ὤρμησε ἀλλόφρων κατὰ τῆς μαθητρίας, φωνάζουσα συγχρόνως ταῦτα : « Πρὸςτυχη ! καὶ ἐδῶ ἀκόμη ἐκουβάλησες τὸν ἐρωμένον σου ! » Οὔτε ἡ λιποθυμία τῆς ἀδελφῆς, οὔτε αἱ ἐξηγήσεις τοῦ ἀδελφοῦ

δὲν ἰσχυσαν νὰ καταπραΰνουν τὴν ἐξηγριωμένην Διεύθυνσιν. Αὕτη ἐξηκολούθει ἐπὶ μακρὸν νὰ κραυγάζῃ : « Διεφθαρμένη ! καὶ ἐδῶ ἀκόμη ἐκουβάλλῃς τὸν . . . »

Ὅλοι αἱ παιδαγωγικαὶ προσπάθειαι τῶν τελευταίων χρόνων ἐκημεδνίζονται ἀπὸ τοιαύτας λέξεις. Φανερώνουν τὸ σημεῖον τῆς καταπτώσεως, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται μερικοὶ διδάσκαλοι. Πῶς ἄνθρωποι παιδαγωγοί, ἔργον ἔχοντες τὸν ἐξανθρωπισμὸν τῶν νέων, μεταχειρίζονται μὲ τοιοῦτον τρόπον ἀνθρώπινα ἔντα ; Ποία φοβερὰ σύγχυσις καὶ ἀντίφασις ὑπάρχει εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, ποῦ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀναλαμβάνουν νὰ ἐξευγενίσουν τὴν συνείδησιν τῶν νέων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐξευτελίζουν αὐτήν ; Μία τοιαύτη σκηνὴ προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν ἀθεράπευτα τραύματα. Τοιαῦται λέξεις παραμένουν ἀλησμόνητοι καθ' ὄλον τὸν βίον των, ποτίζουν τὴν ψυχὴν αὐτῶν διαρκῶς μὲ πικρίαν, καὶ ἠμποροῦν νὰ ὠθήσουν τὰ παιδιὰ πρὸς τὴν ἀπελπισίαν, ἢ πρὸς τὸ μῖσος καὶ τὴν ἐκδίκησιν. Διδάσκαλοι, προφέροντες τοιαύτας λέξεις, ἀποδεικνύουν τὴν χρεωκοπίαν αὐτῶν εἰς τὸ ἔργον των. Τοιαῦται λέξεις αὐτῶν ὁμοιάζουν πρὸς ὁμολογίαν, ὅτι οὔτε ἰδέαν καὶ ἔχουν περὶ τῆς ἀποστολῆς των. Ἡμποροῦμεν νὰ συνοψίσωμεν τὴν τοιαύτην διαγωγὴν διδασκάλων τινῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰς ταῦτα : ἀντὶ τὰ διεγείρουν τὸν αὐτοσεβασμὸν τῶν παιδιῶν, τοῦναντίον τὸν ἀποκτηνῶνουν.

*Ας μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἔλειψεν ἀπὸ μερικοῦς διδασκάλους αὐτὸ τὸ συναίσθημα τοῦ σεβασμοῦ πρὸς ἑαυτοῦς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Μεταχειρίζομαι τὴν ἔκφρασιν ταύτην ἐπίτηδες καὶ ἐσκεμμένως. Γνωρίζω μάλιστα, ὅτι ἡ φράσις μου αὕτη ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὑπερβολικὴ καὶ νὰ παρεξηγηθῆ. Καὶ αὐτὸ μὲ ἀναγκάζει νὰ δώσω ἐνταῦθα τὰς ἐξηγήσεις ταύτας :

Ἡ περίοδος τῶν τελευταίων ἐτῶν ἦτο κατηραμένη περίοδος δι' ὅλην τὴν κοινωνίαν. Τὰ χρόνια, ποὺ ἐπεράσαμεν τελευταίως ἦσαν ὀλέθρια χρόνια διὰ τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων. Ἦσαν χρόνια τῆς βίας, τῶν διωγμῶν, τῶν πιέσεων τῶν συνειδήσεων, τῶν φυλακίσεων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἦσαν χρόνια εὐκόλων ἀναδείξεων, ἀνυψώσεως τῶν ἀδίκων κ.τ.τ. Ὅλοι οἱ πειρασμοὶ αὐτοὶ εἶναι μεγάλοι. Ἰδίως ὁ πειρασμὸς πρὸς εὐκόλον ἀναρρίχησιν. Αὐτὸς ὁ πειρασμὸς ἐξάπέλυσεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀδυνάτων ὄλα τὰ ταπεινὰ ἔνστικτά των : τὴν ἀκράτητον δίψαν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀτομικῶν ἀπολαύσεων, τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν τιμίαν ἐργασίαν, τὴν πανουργίαν καὶ τὴν ψευδολογίαν διὰ τὸ κέρδος, τὴν ἀσέβειαν πρὸς ἑαυτοῦς καὶ ἀλλήλους, τὴν βιαιότητα, τὸν δεσποτισμὸν κ.τ.τ.

Ἡ ἀθλία αὐτὴ κατάστασις τῆς κοινωνίας ἐπέπεσε καὶ κατὰ τοῦ σχολείου. Καὶ ἀτυχῶς τὸ παρέσυρε εἰς τὸν ἰδικόν της κατήφορον. Εἶνε ὁ ὀλέθριος δρόμος, ποὺ πῆραν μερικοὶ διδάσκαλοι ἀπὸ τὸ κακὸ παράδειγμα τῆς κοινωνίας. Δὲν λέγω, ὅτι ἡ κατάστασις

αὐτὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑφίσταται. Καὶ πρέπει ὅλοι νὰ εὐχώμεθα καὶ νὰ προσπαθοῦμεν νὰ τοὺς ἐπαναφέρωμεν γρήγορα εἰς τὴν ἀρετὴν, χάριν τοῦ καλοῦ τῆς κοινωνίας μας.

Ἐπανερχόμενοι τώρα εἰς τὸ ἀνωτέρω διατυπωθὲν πρῶτον συμπέρασμα ἡμῶν, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τὰ βίαια μέτρα εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλα πρὸς διαπαιδαγώγησιν νέων. Καθόσον :

1. Ἀσφαλεῖς παρατηρήσεις δεικνύουν, ὅτι τὰ βίαια μέτρα ἀποτυγχάνουν καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ζῷα. Οὕτω π. χ. ὄσοι ἀμαξηλάται καὶ ἀγωγιάται μεταχειρίζονται ἡπίους τρόπους, κατορθώνουν εὐκόλα νὰ σηκώσουν τὰ τυχαίως ὀλισθαίνοντα καὶ καταπίπτοντα ζῷά των. Ἐπίσης παρατηρήθη, ὅτι εἰς κακοτρόπους ἔππους, ἡμιόνους κ.τ.τ. τελεσφορεῖ περισσότερο ἢ ἡπιότης παρὰ ἡ αὐστηρότης. Μὲ τὴν ἡπιότητα τὰ μὲν ἀδύνατα ἐκ τῶν ἀνωτέρω ζῶων διορθώνοντι, τὰ δὲ ρωμαλεώτερα πρὸς καιρὸν τοῦλάχιστον ἡσυχάζουν.

2. Ἐπίσης ἀσφαλεῖς παρατηρήσεις δεικνύουν, ὅτι καὶ ἡ αὐστηροτάτη ἐξωτερικὴ πίεσις εἶναι ἀνίσχυρος νὰ θεραπεύσῃ τὴν διάχυσιν τοῦ πνεύματος. Αἱ ἐξωτερικαὶ πιέσεις φέρουν μίαν ὀλως στιγμιαίαν καὶ προσχηματικὴν μόνον προσοχὴν,

μίαν υποκριτικήν τοιαύτην. Ἀμέσως δὲ ἅμα χαλαρωθῆ ἢ ἐξωθεν πίεσις καταπαύει καὶ ἡ προσχηματικὴ συγκέντρωσις τοῦ πνεύματος. Καὶ ὅ,τι παρατηρεῖται διὰ τὴν διάχυσιν τοῦ πνεύματος, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἔχωμεν παιδιὰ μὲ ἀσθενῆ μνήμην, ἢ μὲ περιωρισμένην κρίσιν, ἢ μὲ κάποιαν νωθρότητα πρὸς ἐργασίαν κ.τ.τ. Ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ πιεστικὰ μέτρα ἀποδεικνύονται ἀνίσχυρα πρὸς θεραπείαν αὐτῶν τῶν ἀδυναμιῶν τῶν παιδιῶν.

Καὶ 3. Τὰ βίαια μέτρα εὐρίσκονται εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ σχολείου καὶ ἐπιφέρουν τελείαν σύγχυσιν εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τὸ σχολεῖον ἐπιδιώκει τὴν ἐξημέρωσιν τῶν παιδιῶν, τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῶν ἀπὸ τὰ πάθη καὶ μίση, ἀπὸ κακίας καὶ ἐγωῖσμόν. Τὰ βίαια μέτρα μεταγγίζουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδιῶν ἔχθραν καὶ ἐκδίκησιν, κακίαν καὶ πάθη. Ἡ ἐπιδίωξις τοῦ σκοποῦ ἐκείνου διὰ τῶν μέτρων τούτων θὰ ὡμοίαζε πρὸς τὸν μωρὸν τοῦ μύθου, ποὺ κατεγίνετο νὰ καθάρσῃ τὸ πρόσωπον τῶν παιδιῶν τοῦ μὲ ἀκάθαρτα χέρια.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἄλλων μέτρων, ποὺ ἐφαρμόζονται συνήθως εἰς τὰ σχολεῖά μας. Καὶ κατὰ πρῶτον τὴν ἐπίδρασιν τῶν λόγων.

Σ υ μ π έ ρ α σ μ α Β'.

Χρόνια και χρόνια προσπαθοῦν οἱ γονεῖς και οἱ διδάσκαλοι μὲ λόγια νὰ καταστήσουν τὰ παιδιὰ ἐργατικά, εὐγενικά και ἐν γένει νὰ ἠθικοποιήσουν αὐτά. Ὁρες δλόκληρες ἐξοδεύουν καθημερινῶς οἱ γονεῖς εἰς συμβουλάς και νουθεσίας πρὸς τὰ παιδιὰ των, διὰ νὰ φέρουν αὐτὰ εἰς τὸν καλὸν δρόμον. Ὁρες πάλιν δλόκληρες ἐξοδεύουν καθημερινῶς και οἱ διδάσκαλοι εἰς συμβουλάς πρὸς τὰ παιδιὰ και νουθεσίας και εἰς ἠθικά διηγήματα, πάλιν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Καὶ τὰ κεφαλάκια τῶν παιδιῶν γεμίζουν, ἴσως, ἀπὸ πολλὰς ἠθικὰς ιδέας και ἀπὸ πολλὰ σχετικὰ γνωμικά και ρητά. Καὶ μὲ αὐτὰ τὰ μέσα γίνεται συνήθως και μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν, και μέσα εἰς τὸ σχολεῖον ἡ ἀνατροφή και ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν.

Ἄς ἴδωμεν ὁμως, τὶ προκύπτει ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. Καὶ ἄς ἴδωμεν πρῶτον, τὶ συμβαίνει μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν. Μέσα εἰς αὐτήν, παρ' ὅλας τὰς ἀκαταπαύστους ἠθικὰς συμβουλάς τῶν γονέων και τῶν μεγαλυτέρων ἀδελφῶν, ἐν τούτοις τὰ παιδιὰ οὔτε ξέρουν, οὔτε θέλουν ποτὲ νὰ σκεφθοῦν ἠθικῶς και νὰ ἐνεργήσουν ἀναλόγως. Παρ' ὅλας τὰς ἠθικὰς συμβουλάς τὰ παιδιὰ ἔχουν συνήθως μόνον κακὰς θηλήσεις· θέλουν νὰ φάγουν κάτι τι κρυφὰ ἀπὸ τὴν μη-

τέρα των· θέλουν νὰ φευσθοῦν καὶ νὰ τὴν ἀπατήσουν· θέλουν νὰ σπάσουν καὶ νὰ κτυπήσουν· δὲν θέλουν νὰ διαβάσουν· δὲν θέλουν νὰ γράφουν· δὲν θέλουν νὰ ἐργασθοῦν· δὲν θέλουν νὰ πηγαίνουν περίπατον· δὲν θέλουν νὰ ὑπακούσουν εἰς τίποτε.

Ἄς ἴδωμεν τώρα τὰ ἀποτελέσματα τῶν διδασκαλικῶν συμβουλῶν καὶ τῶν λόγων αὐτῶν. Παρηκολούθησα συστηματικῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν τὰς ἀνωτέρω 7ῶ μαθητρίας τοῦ Διδασκαλείου, ποῦ εἶχον ὑποστῆ προηγουμένως ἐπὶ ἑννέα χρόνια τὴν ἐπίδρασιν τῶν λόγων τῶν διδασκάλων των. Ὁ ἴδιος ἐχρησιμοποίησα ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω μαθητριῶν, ὡς παιδευτικὰ μέτρα τοὺς λόγους, ἄλλοτε μὲν εἰς καθαρεύουσας καὶ ἄλλοτε εἰς ἀπλὴν δημοτικὴν ἐκφερομένους, καὶ παρηκολούθησα τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Ἐχῶ ἐπίσης ὑπ' ὄψιν μου συστηματικὰς παρατηρήσεις μου, γενομένας ἐπὶ 22 τελειοφοίτων Γυμνασίων, ποῦ εἶχον κατὰ τὸ ἔτος 1923 — 1924 εἰς τὸ Μονοτάξιον Διδασκαλεῖον Σερρῶν. Καὶ ἔχω τέλος ὑπ' ὄψιν μου πολλὰς ἄλλας ἐκατοντάδας νέων, ποῦ ἐτελείωσαν ἀπὸ ἄλλα Διδασκαλεῖα, Γυμνάσια, Πρακτικὰ Λύκεια, Ἐμπορικὰς Σχολὰς κ.τ.τ.

Παρατηρῶ, ὅτι τὰ $\frac{5}{6}$ τῶν ἐν λόγῳ νέων, ὅταν πρόκειται νὰ ἀνακοινώσουν γραπτῶς μίαν σκέψιν των, νοιώθουν βᾶρος χιλίων ὀκτάδων νὰ πιέξῃ τοὺς ὤμους των. Ἄν παραστῆ ἀνάγκη νὰ γράψουν μίαν ἐπιστο-

λήν, δὲν ξέρουν πῶς νὰ ἀρχίσουν, πῶς νὰ προχωρήσουν καὶ πῶς νὰ τελειώσουν. Παρ' ὄλας τὰς συμβουλάς τῶν διδασκάλων, ἡ κρίσις των ἔμεινε τόσον ἀνίκανος, ὥστε νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ συνδέσουν λογικῶς δύο νοήματα. Ἐπίσης παρ' ὄλας τὰς ἐπὶ 12 ἔτη ὀδηγίας τῶν διδασκάλων ἡ προσοχὴ καὶ ἡ μνήμη τῶν ἐν λόγῳ νέων ἀπέμεινε τόσον ἀδύνατος, ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμοῦνται οὔτε τὴν ὀρθογραφίαν οὔτε κοινοτάτων λέξεων. Ἐκτὸς τούτων οἱ λόγοι τῶν διδασκάλων δὲν ἴσχυσαν νὰ συνειθίσουν αὐτοὺς εἰς καθαρὰν καὶ κανονικὴν γραφὴν· δὲν ἀνέπτυξαν εἰς αὐτοὺς καμμίαν ὀρεξιν πρὸς μελέτην· δὲν ἐγέννησαν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνοίγουν κάποτε-κάποτε ἓνα βιβλίον. Καὶ τέλος οἱ ἄπειροὶ λόγοι τῶν διδασκάλων των δὲν τοὺς ἔκαμον ἀνθρώπους ἀπλοῦς, καθαρούς, εἰλικρινεῖς κ.τ.τ.

Τοιαύτη περίπου εἶναι ἡ κατάστασις τῶν νέων, ποὺ ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὰ Γυμνάσια καὶ ἀπὸ ἄλλα ἀνώτερα σχολεῖα.

Βεβαίως τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἡμποροῦν νὰ εἶναι πολλά. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἓνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ τοῦτο: "Ἴσως οἱ λόγοι, οἰοιδήποτε λόγοι, εἰς καθαρεύουσιν ἢ δημοτικὴν ἐκφερόμενοι, ἐκ φύσεως, νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ φθάσουν ποτὲ βαθειὰ ἕως τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ φέρουν τὸ

ξύπνημα αὐτῆς. Ἴσως λοιπὸν καὶ τὰ λόγια τῶν διδασκάλων νὰ μένουν τρόπον τινὰ μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πνεύματος καὶ νὰ ἀσκοῦν στιγμιαίαν μόνον καὶ ἐπιπολαίαν τινὰ ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ. Ἴσως οἱ λόγοι αὐτῶν νὰ μὴ ἤμποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὰς πνευματικὰς ἰκανότητας τῶν νέων καὶ ἴσως αὐτὴ νὰ εἶναι ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ παιδιά, παρ' ὄλην τὴν ἀφθονίαν τῶν συμβουλῶν, θγαίνουν ἀπὸ τὰ σχολεῖα μὲ πνεῦμα ἀτροφικόν. Ἴσως οἱ νέοι μας μὲ τὰς τόσας ἐλλείψεις των νὰ εἶναι θύματα τοῦ συνεχοῦς λογοκοπανίσματος γονέων καὶ διδασκάλων καὶ τοῦ ἔνεκα τούτου ἐξαναγκασμοῦ τοῦ πνεύματός των εἰς μικρὰν μόνον σκέψιν, εἰς ὀλίγην μόνον δρᾶσιν. Ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ ἀδιάκοπον λογοκοπάνισμα γονέων καὶ διδασκάλων νὰ προέρχεται ἡ τάσις τῶν νέων μας πρὸς τὴν ραστώνην καὶ τὴν ὀκνηρίαν, ἡ ἀηδία αὐτῶν πρὸς τὰ γράμματα, ἡ τροπὴ αὐτῶν πρὸς ἄλλας ταπεινοτέρας ἀπολαύσεις. Ἴσως νὰ μὴ ὑπάρχη μεγαλυτέρα χίμαιρα ἀπὸ τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἠθικότητα τῶν νέων μόνον μὲ λόγια. Καὶ ἴσως τέλος νὰ μὴ ὑπάρχη μεγαλυτέρα ματαιοπονία ἀπὸ τὸ νὰ θέλῃ τις νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀγάπην τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν ἐργασίαν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἔως σήμερα ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ οἰκογενειακὴ ἀνατροφή καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὴν ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ σχολικὴ ἀγωγή ἐγένετο ἀποκλειστικῶς μὲ λέξεις, λέξεις, λέξεις, ποὺ ἐπὶ χρόνια ὀλόκληρα ἀπευ-

θύνονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη πρὸς τὰ παιδιὰ. Εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα τὸ νὰ χρησιμοποιοῦνται μονομερῶς διὰ τὸ ἔργον τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος τῶν νέων μόνον λόγοι, χωρὶς νὰ ληφθοῦν ποτε ὑπ' ὄψιν τὰ μικρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν καὶ χωρὶς νὰ γίνῃ αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς δοκιμῆς καὶ ἄλλων μέτρων.

Τὸ λογοκοπάνισμα μέσα εἰς τὴν διδασκαλίαν, δηλ. ἡ χρησιμοποίησις εἰς αὐτὴν ἀφθόνων λέξεων, εἴτε προφορικῶν εἴτε ἐντύπων, κατεπολεμήθη σφοδρῶς κατὰ τοὺς προηγουμένους χρόνους ἀπὸ τὸν Κομμένιον, ἀπὸ τὸν Rousseau καὶ Pestalozzi, καὶ βραδύτερον ἀπὸ τὸν Herbart καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Ziller, Rein, ἀπὸ τὸν Th. Vogt κ. ἄ.

Κατ' αὐτοὺς «οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔν δύναται νὰ παιδευθῆ παρ' ἄλλου. Οὐδεμίᾳ γνῶσις δύναται νὰ μεταδοθῆ ἀσφαλῶς μὲ διδασχὴν. Κάθε πρᾶγμα, ποῦ θέλει νὰ μάθῃ τις, πρέπει νὰ ἀποκτηθῆ δι' ἑαυτοῦ, μὲ ἐλευθέραν αὐτενέργειαν».

Ἄλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ πόλεμος κατὰ τῶν πολλῶν λόγων ἐγενικεύθη. Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ζητεῖται ὁ περιορισμὸς τῶν λόγων εἰς τὸ ἐλάχιστον, ὅχι μόνον ὅταν πρόκηται διὰ τὴν μετάδοσιν γνῶσεων, ἀλλὰ κυρίως καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸ ἄλλο ἔργον τοῦ σχολείου, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδιῶν.

Οἱ κυριώτεροι ἀντιπρὸσωποι τοῦ ἀγῶνος τούτου

είναι ὁ G. Kerscheneiner, ὁ J. Devey, ὁ H. Gaudig, ὁ G. F. Lipps, ὁ P. Natorp, ἢ Montessori κ. ἄ. Οὗτοι ὑποστηρίζουν, ὅτι τὰ λόγια δὲν ἀποτυγχάνουν μόνον κατὰ τὴν μετάδοσιν τῶν γνώσεων. Ἡ χρωκοπία τῶν λόγων εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα, ὅταν ζητοῦμεν μὲ αὐτοὺς νὰ ἀναπτύξωμεν τὰς ἰκανότητας τοῦ πνεύματος καὶ τὸ ἦθος τῶν παιδιῶν. Αἱ συστάσεις δηλ. καὶ αἱ παρακλήσεις καὶ ὅλαι αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ νουθεσίαι καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀποδεικνύονται ἐντελῶς ἀνίσχυρα, ὅταν ζητοῦμεν μὲ αὐτὰ νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν ἰκανότητα τῶν παιδιῶν διὰ νὰ συγκεντρώνουν ἐπὶ μακρὸν ὁλόκληρον τὴν προσοχὴν των εἰς ἓνα ζήτημα, ἢ ὅταν ζητοῦμεν νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν ὀρεξιν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὴν ἐργασίαν, τὴν ἀντοχὴν εἰς αὐτήν, τὴν ἐγκράτειαν κ.τ.τ.

Αἱ γινῶμαι τῶν μεγάλων τούτων ἐπιστημόνων εἶναι ὀρθαί. Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι παρατηρήσεις καὶ δοκιμαὶ ἡμῶν, ὡς καὶ ἄλλα ἄπειρα παραδείγματα, ἀποδεικνύουν καὶ μαρτυροῦν περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῶν. Ὅλαι αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ νουθεσίαι καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα λόγια, εἰς οἵανδήποτε γλῶσσαν καὶ ἂν λέγωνται, εἴτε εἰς γνησίαν δημοτικὴν εἴτε εἰς ἄγνην καθαρεύουσαν, ποτὲ δὲν ἡμποροῦν μὲν νὰ θεραπεύσουν ἓνα ἄνθρωπον πάσχοντα ἀπὸ ἐλαφρόνοϊαν, ἀπὸ ἀστάθειαν πνεύματος, ἀπὸ διάσπασιν προσοχῆς, ἢ νὰ ξερριζώσουν ἀπὸ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὴν ὀκνη-

ρίαν, τὰ πάθη, τὰ μίση, τὴν κακίαν, τὴν χυδαιότητα καὶ ἀσχημίαν κ.τ.τ. Τοῦναντίον οἱ πολλοὶ λόγοι ἐπιφέρουν συνήθως σύγχυσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πάσχοντος, σκοτίζουσι αὐτό· ἀφαιροῦν ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὴν μικρὰν δόσιν τῆς πνευματικῆς του ζωῆς καὶ τὸν καθιστοῦν ἐντελῶς ἀνίκανον πρὸς κάθε εἶδος ἐργασίας.

Καὶ ἀκριβῶς περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο πρὸ παντὸς πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλαι αἱ προσπάθειαι, ποῦ καταβάλλονται πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ καλλιτέρευσιν τῆς ἐργασίας τῶν σχολείων μας. Βεβαίως πρέπει νὰ καταβληθοῦν μεγάλαι προσπάθειαι πρὸς περιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰς ἐκάστην τάξιν φοιτῶντων μαθητῶν εἰς 40 κατ' ἀνώτατον ὄριον, διὰ νὰ ἡμπορῇ ὁ διδάσκαλος νὰ εὐρίσκη κάπως τὴν ἀτομικότητα ἐκάστου παιδιοῦ καὶ νὰ παρακολουθῇ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἐπίσης πρέπει νὰ καταβληθοῦν καὶ ἄλλαι προσπάθειαι πρὸς ἴδρυσιν σχολικῶν βιβλιοθηκῶν, πρὸς καταρτισμὸν φυσιογνωστικῶν συλλογῶν καὶ πρὸς ἐξεύρεσιν πολλῶν φυσικῶν, χημικῶν, χειροτεχνικῶν καὶ κηπουρικῶν ἐργαλείων καὶ γυμναστικῶν ὀργάνων, διὰ νὰ ἡμπορῇ ὁ διδάσκαλος νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὰ παιδιά εὐκαιρίας πρὸς διάφορα εἶδη ἐργασίας ἀναλόγως πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν ἀτομικότητων αὐτῶν. Καὶ ἄλλαι πάλιν προσπάθειαι πρέπει νὰ καταβληθοῦν πρὸς μεταρρύθμισιν τῶν σχολικῶν κτιρίων συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κ.τ.τ. Ἄλλὰ κυρίως καὶ πρὸ παντὸς ὅλαι αἱ προσπάθειαι πρέπει νὰ στρα-

φοῦν πρὸς τοὺς διδασκάλους μας, μεγάλους καὶ μικρούς, κατωτέρους καὶ ἀνωτέρους. Εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ διαδοθοῦν τὰ κηρύγματα τῶν ἀνωτέρω μεγάλων παιδαγωγῶν τοῦ κόσμου περὶ τῆς μικρᾶς δυνάμεως τῶν λόγων. Αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐθισθοῦν εἰς τὴν μεγάλην τέχνην, νὰ ἐλέγχουν τὴν ἰδίαν τῶν ἐργασίαν καὶ νὰ παρατηροῦν τὰ ἀποτελέσματα τῶν κόπων τῶν, διὰ νὰ γίνουν οὕτω περισσότερον ἐπιστήμονες. Ἴσως τότε ἴδουν οἱ ἴδιοι, μὲ τὰ μάτια τῶν, καθαρώτερα, ποῦ εὐρίσκονται. Ἴσως τότε μεταστραφοῦν οὗτοι μόνοι τῶν ἀπὸ τὴν παλαιάν τῶν κατεύθυνσιν. Ἴσως τότε ἀπαλλαγοῦν ἀφ' ἐχυτῶν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν λόγων τῶν.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ παράδοσις καὶ αἱ παλαιαὶ συνήθειαι ἀσκοῦν πολὺ μεγάλην δύναμιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ εἰς τὴν ζωὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐπομένως καὶ ἐπὶ τῶν διδασκάλων. Διὰ τοῦτο κανένας δὲν πρέπει νὰ φαντασθῆ, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ σχολείου ἀπὸ τὴν σημερινήν του κατάστασιν, καὶ ἐν γένει ἡ πρόοδος αὐτοῦ θὰ γίνῃ πολὺ εὐκόλα. Θὰ γίνῃ καὶ εἰς αὐτό, ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς ὅλην τὴν ἄλλην ζωὴν. Σιγά, σιγά ὁλ. ἀποσύρονται ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν διδασκάλων μερικὰ ἀπὸ τὰ πνεύματα ἐκεῖνα, ποῦ εἴτε ἀπὸ παλαιᾶς διαφορετικᾶς συνηθείας, εἴτε ἀπὸ φόβον πρὸς τὸ νέον καὶ ἄγνωστον, εἴτε ἀπὸ ὀκνηρίαν, εἴτε, ἐνίοτε, ἀπὸ ἀμάθειαν, ἢ ἀπὸ πνεύμα ἀντιλογίας, ἢ καὶ ἀπὸ ἐγωϊσμόν, ἀντιτίθενται εἰς κάθε μεταρρύθμισιν, εἰς οἵανδήποτε ἐξυγι-

ανσιν. Ἡ βαθμιαία ἀποχώρησις αὐτῶν τῶν πνευμάτων ἀνοίγει θέσιν εἰς νέας γενεάς. Ἄρκει δὲ νὰ ὑπάρξῃ μία ἐλαφρὰ βελτίωσις εἰς αὐτάς, ἀρκει δηλ. κατὰ μέσον ὄρον αἱ νέαι γενεαὶ διδασκάλων νὰ εἶναι καὶ πῶς περισσότερο φωτισμένοι ἀπὸ τὰς προκατόχους των, καὶ αὐτὸ θὰ ἀρκέσῃ, διὰ νὰ ἐπέλθῃ μὲ τὸν καιρὸν ἢ ἀνωτέρω ἀναγκαία μεταρρυθμίσις, ποὺ θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ σχολεῖον νὰ συνεχίσῃ τὴν μεγάλην κοινωνικὴν ἀποστολὴν του μὲ μεγαλυτέραν ἐπίγνωσιν καὶ μὲ μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν.

Συμπέρασμα Γ΄.

Ἄνωτέρω ἐδείχθη, πόσον ἀνεπαρκῆ εἶναι ὅλα τὰ βλαβια μέτρα καὶ ὅλαι αἱ συμβουλαί, αἱ νοουθεσίαι, αἱ ὑποσχέσεις καὶ ἐν γένει οἱ λόγοι πρὸς ἀνατροφὴν καὶ παιδευσιν ἀνθρώπων. Τώρα θὰ γίνῃ λόγος δι' ἓνα ἄλλο μέτρον, ποὺ ἔχει τόσον μεγάλην δύναμιν, ὥστε ἤμπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμφύτων ἱκανοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ μέτρον αὐτὸ ἤμπορεῖ νὰ μαλάξῃ τὰς ἐμφύτους ἱκανότητας, νὰ τὰς πλάσῃ, νὰ τὰς διορθώσῃ καὶ νὰ ἐξημερώσῃ τὰ πνεύματα καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τῶν μᾶλλον

έλλιπών νέων. Το μέτρον τουτο είναι ή δρασις αὐτῶν τῶν ἰδίων διαπλασσομένων παιδιῶν

Καθ' ὅσον κάθε δρασις τοῦ ἀνθρώπου ποτὲ δὲν χάνεται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸν ὄργανισμὸν αὐτοῦ. Ἄσκει δὲλα τὰ κύτταρα αὐτοῦ, λειαίνει καὶ ἐνισχύει αὐτὰ καὶ τὰ καθιστᾷ ἱκανὰ πρὸς εὐκόλον ἐπανάληψιν τῆς γενομένης δράσεως. Οὕτω κάθε πρώτη δρασις ἀνοίγει τὸν δρόμον πρὸς νέαν τελειότεραν τοιαύτην. Κάθε δρασις ἐγκλείει μέσα της τὸ σπέρμα δευτέρας τοιαύτης, καὶ αὕτη τῆς ἐπομένης κ. ο. κ., μέχρις ὅτου ἡ πρώτη δρασις ἀποβῆ οἰκεία εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, μέχρις ὅτου ἡ πρώτη δρασις γίνῃ ἕξις αὐτοῦ. Τότε ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου παίρνει μίαν ὠρισμένην κατεύθυνσιν καὶ μίαν ὠρισμένην μορφήν.

Ἄλλὰ ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ἰδιότητος τῆς δράσεως, ποὺ ἐθίζει τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ἐκάστοτε εἶδος αὐτῆς, ἡ δρασις ἔχει καὶ τὸ σπουδαῖον πλεονέκτημα τοῦτο· ἡ δρασις προάγει τὴν νόησιν. Καθ' ὅσον κατὰ τὴν δρασιν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὄργανισμὸς αὐτοῦ εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἐγρηγόρσει. Ἐπομένως κατ' αὐτὴν καὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου ἀφυπνίζεται ζωηρότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην περίπτωσιν. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι, ὅτι ἡ ἀντίληψις, ἡ κρίσις, ἡ προσοχὴ καὶ ἐν γένει ἔλαι αἱ λειτουργίαι τῆς συνειδήσεως κατὰ τὴν δρασιν εἶναι ζωηραὶ καὶ σαφεῖς. Ἡ συνείδησις δηλ. τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν δρα-

σιν, ὡς διατελοῦσα ἐν πλήρει ἐγρηγόρσει, ξεχωρίζει καθαρά τὰς ἔξωθεν ἐρχομένας εἰς αὐτὴν ἐντυπώσεις κατὰ τὰ γνωρίσματα αὐτῶν, συγκρίνει αὐτὰς πρὸς ἄλλας, ταξινομεῖ ταύτας καλύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην περιστασιν κ.ο.κ.

Πάρετε ἓνα δράμα, μίαν κωμῳδίαν, ἢ ἓνα οἶον-δήποτε διήγημα καὶ ἀναγνώσατέ το εἰς μερικὰ παιδιὰ· ἢ βάλετε αὐτὰ τὰ παιδιὰ νὰ ἀναγνώσουν μόνα των ἀπὸ ἓνα βιβλίον τὸ ἐν λόγῳ δράμα ἢ τὴν κωμῳδίαν. Θὰ ἰδῆτε ἀμέσως, ὅτι συνήθως μὲ τὰς λέξεις τὰς ἰδικὰς σας ἢ τοῦ βιβλίου δὲν θὰ κατορθώσετε τίποτε περισσότερον ἀπὸ τοῦ νὰ σχηματίσουν τὰ παιδιὰ μίαν ἀμυδρὰν καὶ συγκεχυμένην ἰδέαν τῶν ἀναγνωσθέντων. Δώσατε ὁμως τώρα εὐκαιρίαν εἰς τὰ παιδιὰ νὰ παρυστήσουν τὸ ἐν λόγῳ δράμα καὶ θὰ ἰδῆτε ἀμέσως, ὅτι τὸ ἀκατάληπτον ἀποκαλύπτεται ζωντανὸν μέσα εἰς τὸν νοῦν των. Ἡ δράσις αὐτῶν κατὰ τὴν παράστασιν εἶναι συνήθως μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν, ποὺ καταβάλλουν πρὸς ἀκρόασιν τοῦ δράματος. Καὶ αὐτὴ ἢ μεγαλυτέρα δράσις αὐτῶν ὑπῆρξε τὸ κλειδί τῆς βαθυτέρας κατανοήσεως τοῦ δράματος.

Μεγάλη ἔθεν ἡ δύναμις τῆς δράσεως· μεγάλη ἢ ἀποτελεσματικότης τοῦ ἐθισμού. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἐλέχθη· «διὰ τῆς δράσεως πρὸς τὴν μάθησιν καὶ πρὸς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδιῶν». Ἡ ἄλλως! «διὰ

της δράσεως τοῦ ὄλου ὀργανισμοῦ καὶ οὐχὶ διὰ μόνης τῆς δράσεως ἢ τῆς ἀκοῆς ἐξασφαλίζεται ἢ ἀρίστη μάθησις καὶ τὸ ἀριστον ἦθος». Ἡ καὶ ἄλλως ἀκόμη: «ὅταν τὰ παιδιὰ ἐργάζονται καὶ δὴ μὲ ἀντικείμενα τῆς ἀρεσκείας των, τότε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μόρφωσις τοῦ ἦθους των ἔρχονται μόνον των, ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐργασίας των». Κομφαὶ ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ἐκφράσεις αὐταί: «διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ οὐχὶ μόνον διὰ τῆς διδουχῆς ἀποκτῶνται αἱ γνώσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀναπτύσσονται αἱ ἱκανότητες αὐτοῦ»· καὶ «ἔργον τῶν διδασκάλων εἶναι ὄχι τόσον νὰ διδάσκουν, ὅσον νὰ χορηγοῦν εἰς τὰ παιδιὰ τὰ μέσα πρὸς αὐτενεργὸν δράσιν καὶ δι' αὐτῆς πρὸς αὐτοδιάπλασιν».

Κατὰ ταῦτα ἀντὶ τῶν βιαίων μέτρων καὶ τῶν πολλῶν λόγων πρέπει οἱ παιδεύοντες ἀνθρώπους νὰ παρουσιάζουν εἰς αὐτοὺς εὐκαιρίας πρὸς ἠθικοκοινωνικὴν δρασιν. Καὶ αἱ εὐκαιρίαι αὐταὶ πρέπει νὰ παρουσιάζωνται ἄφθονοι, ἰδίως κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν τῶν παιδευομένων, ὅτε ὁ ὀργανισμὸς αὐτῶν εἶναι ἀκόμη εὐπλαστός. Οἱ παιδευταὶ δηλ. ἀνθρώπων πρέπει νὰ παρουσιάζουν εἰς τὰ παιδιὰ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ ἀπὸ τὴν μικρὰν τῶν ἡλικίαν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας εὐκαιρίας πρὸς καταλλήλους χειροτεχνικὰς καὶ πνευματικὰς ἐργασίας, πρὸς ἐθισμόν αὐτῶν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ συγχρόνως πρὸς ἀνάπτυξιν δι' αὐτῆς καὶ τῆς διανοίας αὐτῶν.

᾽Ωσχύτως οἱ παιδευταὶ ἀνθρώπων πρέπει νὰ συνηθίσουν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν μικρὰν των ἡλικίαν εἰς δρᾶσιν ἐν κοινῷ, εἰς τὴν μεγάλην ἔννοιαν τῆς συνεργασίας, εἰς τὴν συνένωσιν δηλ. ἀνθρώπων πρὸς ἐπιδιώξιν κοινῶν σκοπῶν, χωρὶς ἐγωϊστικὰς διαθέσεις, χωρὶς πλεονεκτικὰς καὶ ἰδιοτελεῖς τάσεις, χωρὶς φιλοδοξίας πρὸς ἀτομικὴν ἀνάδειξιν κ.τ.τ. Καὶ τέλος οἱ παιδευταὶ ἀνθρώπων πρέπει νὰ συνειθίζουσι τὸ παιδί ἀπὸ τὴν μικρὰν του ἡλικίαν νὰ ἐκτελῇ μὲ ἔργα πραγματικὰς ἀλτρουϊστικὰς πράξεις, ποὺ ἀπαρτίζουσι τὴν ὄλην ἠθικὴν καὶ ποὺ ἀποτελοῦσι τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Καὶ μόνον βραδύτερον, ὅταν τὰ μικρὰ παιδιὰ μεγαλώσουν, τότε νὰ χρησιμοποιοῦσι καὶ τὴν διδαχὴν, διὰ νὰ καταδείξουσι εἰς αὐτὰ τὴν εὐλογίαν τῆς ἐργασίας, τὴν θεϊκότητα τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ.

Μὲ ἄλλα λόγια ὅλοι οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ γνωρίζουσι, ὅτι ἡμποροῦσι νὰ ὀδηγήσουσι ἀσφαλῶς τὰ παιδιὰ των εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἀρετὴν χωρὶς λόγους, χωρὶς θόρυβον καὶ φωνάς, σχεδὸν χωρὶς καμμίαν λέξιν, σχεδὸν μὲ τελείαν σιωπὴν, σχεδὸν μόνον μὲ νοήματα, ἀλλὰ μὲ τὸ κῦρὸς των, μὲ τὸ ἰδικόν των τὸ παράδειγμα καὶ μὲ τὴν μιμητικότητά των παιδιῶν, μὲ τὰς εὐκαιρίας πρὸς δρᾶσιν, μὲ τὴν καθημερινὴν παρώθησιν πρὸς ἐνέργειαν, μὲ τὸν ἔθισμόν.

Ἐλέχθη κάποτε δειλά-δειλά και κάπως ἀορίστως ἀπὸ εἰλικρινεῖς φίλους τοῦ σχολείου και τῆς προόδου αὐτοῦ, ὅτι τὸ μεγάλο ζήτημα τῆς μορφῆς τῶν λόγων, ἢ ἄλλως τὸ μεγάλο γλωσσικὸν ζήτημα, δὲν ἤμπορεῖ νὰ λυθῆ μέσα εἰς τὸ σχολεῖον και μάλιστα εἰς τὸ Δημοτικὸν τοιοῦτον. Ὡσαύτως ἐλέχθη καθ' ὅμοιον τρόπον, ὅτι ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμισις δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπὸ τινων ὡς ἀποτελοῦσα τὴν μοναδικὴν ἢ τὴν πρωτεύουσαν ἀνάγκην τῶν σχολείων μας, ἐνῶ ὑπάρχουν ἄλλαι ἀνάγκαι περισσότερον ἐπέιγουσαι. Αἱ γινῶμαι αὐταὶ εἶναι ὄντως ὄρθαι. Καθ' ὅσον εἰς τὰ σχολεῖα και μάλιστα εἰς τὰ Δημοτικὰ τοιαῦτα, οἱ λόγοι, ὑπὸ οἵανδήποτε μορφῆν και ἂν παρουσιάζωνται, δὲν ἀποτελοῦν οὔτε τὸ μόνον, οὔτε τὸ καταλληλότερον μέτρον πρὸς παιδευσιν τῶν παιδιῶν. Τὰ σχολεῖα ἔχουν ἐνώπιόν των μικρὰ παιδιὰ. Παρατηρεῖται δέ, ὅτι ἐκ φύσεως εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν ἢ διάπλασις τοῦ ἀνθρώπου γίνεται πολὺ ἀσφαλέστερον και πολὺ ἐπιτυχέστερον μὲ ἄλλα μέτρα, παρὰ μὲ λόγους. Συμβαίνει δηλ. μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι και μὲ ὄλον τὸν ἄλλον ὄργανισμὸν αὐτοῦ. Ἄλλα εἶναι τὰ παιδευτικὰ μέτρα τῆς παιδικῆς ἡλικίας και ἄλλα τὰ παιδευτικὰ μέτρα διὰ τοὺς ὠρίμους ἀνθρώπους· ὅπως ἄλλη τροφή και ἄλλη δίαιτα ἐπιβάλλεται κατὰ τὴν μικρὰν ἡλικίαν πρὸς συντήρησιν και ἐνίσχυσιν τοῦ σώματος τῶν παιδιῶν και ἄλλη κατὰ τὴν ἄλλην ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου. Πρὸς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν προσαρμόζονται καλύ-

τερον τὰ ἄφωνα, τὰ ἐνεργοποιᾶ μέτρα. Οἱ λόγοι, τὸ κατ'ἐξοχήν τοῦτο προϊόν τῆς διανοήσεως, προϋποθέτουν ὠρίμους ἀνθρώπους, μὲ ἀνεπτυγμένην τὴν νόησιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην, μόνον μεταξὺ τοιούτων ἀνθρώπων, μακρὰν δηλ. τῶν σχολείων, θὰ λυθῆ καὶ λύεται κάθε ἡμέραν κανονικῶς τὸ πρόβλημα τῆς μορφῆς τῶν λόγων. Ἐπίσης ἕνεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων ἢ ριζικὴ ἀναμόρφωσις τῶν σχολείων μας θὰ προέλθῃ ὄχι τόσον ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τῆς μορφῆς τῆς γλώσσης, ὅσον ἀπὸ τὴν βελτίωσιν τῶν ἄλλων μέτρων, τῶν προσαρμοζομένων περισσότερον εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ἄτυχῶς ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν κατενοήθη μέχρι σήμερον οὔτε ἀπὸ τοὺς γονεῖς οὔτε ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἰδικούς μας καὶ ξένους διδασκάλους. Ἡ τουλάχιστον δὲν κατενοήθη ἐπαρκῶς ἀπὸ αὐτούς. Ὑπάρχουν πολλοί, παλαιοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον διδάσκαλοι, ἐπιμελεῖς μὲν καὶ φιλότιμοι καθ' ὅλα, ἀλλὰ κάμνοντες σύγχυσιν μεταξὺ τῶν δι' ἐκάστην ἡλικίαν εἰδικῶν παιδευτικῶν μέτρων. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι, σπεύδοντες νεωτερισταί, πού κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ παιδευτικοῦ τῶν ἔργου παραλείπουν μὲν ὅλως τὸ ἰδικόν τῶν παράδειγμα καὶ τὴν παροχὴν εὐκαιριῶν εἰς τὰ παιδιὰ πρὸς ἐνέργειαν, χρησιμοποιοῦν δὲ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὡς παιδευτικὰ μέτρα τῆς παιδικῆς ἡλικίας λόγους, λόγους, λέξεις, προσέχοντες μόνον νὰ εἶναι αὐταὶ δημοτικῆς μορφῆς. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι

ἀγαθοὶ διδάσκαλοι, ἀλλὰ μὲ πολὺ νοησιαρχικὰς ἀντιλήψεις, χωρὶς βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν, καὶ διὰ τοῦτο μὲ σύγχυσιν ὡς πρὸς τὰ εἰδικὰ παιδευτικὰ μέτρα ἐκάστης πνευματικῆς βαθμίδος τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι διδάσκαλοι πολὺ θεωρητικοί, χωρὶς ἐρευνητικὸν μάτι καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρατηροῦν τὴν μεγάλην ἀποτυχίαν, ποὺ φέρει εἰς τὸ ἔργον τῶν ἢ σύγχυσις τῶν παιδευτικῶν μέτρων καὶ ἢ μονομερῆς χρησιμοποίησις τῶν λόγων εἰς ἕλα τὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἀπὸ τὰς κυριώτερας αἰτίας, ποὺ συντελεῖ, ὥστε τὸ σημερινὸν σχολεῖον, παρ' ἕλλην τὴν διάθεσιν καὶ τὰς προσπαθείας τῶν ἐν λόγῳ διδασκάλων, νὰ μὴ φέρῃ ὄλους τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐλπιζομένους πλουσίους καρπούς.

Ἀκριβῶς δὲ ἔνεκα τούτων τῶν λόγων θεωρῶ ἀσύμφορον διὰ τὸ σχολεῖον, καὶ μάλιστα διὰ τὸ Δημοτικὸν τοιοῦτον, τὴν μεταφορὰν εἰς αὐτὸ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τῶν γλωσσικῶν ἀγώνων. Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον δὲν ἔχει ἔργον τὴν λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐλύετο ἀνέκαθεν καὶ λύεται καὶ τώρα κάθε ἡμέραν ἐπιτυχῶς μακρὰν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ἀπὸ τοὺς ποιητάς, τοὺς διηγηματογράφους, τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, τὰ Δικαστήρια, ἀπὸ τὸν Τύπον τὸ θέατρον κ.τ.τ. Τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἔργον ἔχει νὰ συνειθίσῃ τὰ παιδιὰ εἰς τὴν καθαρότητα, εἰς τὴν

εὐσέβειαν, καὶ νὰ παρασκευάσῃ οὕτω γερούς καὶ ἐργατικούς νέους, ἐναρέτους καὶ ἠθικούς χαρακτηῖρας, ἀνθρώπους χρησίμους εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἡ ἐπιδίωξις ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου τῆς λύσεως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐπιφέρει σύγχυσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ· ἀποτελεῖ ἐγκατάλειψιν τοῦ κυρίου σκοποῦ, ἐκτροπὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὸν μεγάλον προορισμόν του πρὸς μεγάλην ζημίαν καὶ βλάβην τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Ἀνωτέρω ἐλέχθη, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ σχολείου κατορθοῦται κυρίως διὰ τοῦ καταλλήλου ἠθισμοῦ τῶν παιδιῶν, διὰ τῆς παροχῆς εὐκαιριῶν εἰς τὰ παιδιά πρὸς ἀνάλογον δρασίμω. Ἄν τώρα ἓνας διδάσκαλος ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο, μεταχειριζόμενος κατὰ τὸν ἐν λόγῳ ἠθισμόν καὶ μερικὰς λέξεις τῆς καθαρευούσης, ὁ διδάσκαλος οὗτος εἶναι ἄξιος διδάσκαλος τῆς κοινωνίας. Ἐπίσης, ἂν ἄλλος διδάσκαλος ἐκπληροῖ τὸ ἔργον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, μεταχειριζόμενος κατὰ τὸν ἠθισμόν καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς, καὶ ὁ διδάσκαλος οὗτος εἶναι ἐξ ἴσου ἄξιος διδάσκαλος τῆς κοινωνίας. Καὶ τέλος, ἂν ἓνας διδάσκαλος εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἀνωτέρω ἔργον, ἐθίζων τὰ παιδιά ἄνευ λόγων, ἀλλὰ διὰ νευμάτων μόνον, καὶ ὁ διδάσκαλος οὗτος εἶναι ἐξ ἴσου χρήσιμος διδάσκαλος τῆς κοινωνίας.

Κατα ταῦτα μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ ὠφελίμους μετ'επιρροαίας τῶν σχολείων μας, μετ' τὴν ὁποίαν ἤμποροῦν ταῦτα νὰ φθάσουν ἀσφαλῶς εἰς τὸν σκοπὸν, ποὺ ἐπιδιώκουν, εἶναι αὕτη· νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ ἀσκηθοῦν οἱ διδάσκαλοι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κάτωθι :

α'. "Όταν τὰ παιδιά εἶναι μικρά, νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς αὐτὰ ὄχι τόσο μετ' λόγου, ὄχι τόσο μετ' γνώσεις, ὄχι τόσο μετ' ἄψυχα βιβλία καὶ μετ' μακρὰς καὶ ξηρὰς ἀναγνώσεις κ.τ.τ. ὅσον μετ' τῆς κυρίας τῶν, μετ' τὸ παράδειγμά τῶν, μετ' τὴν μίμησιν, μετ' τὴν ὑποβολήν, μετ' τὰς εὐκαιρίας πρὸς δρᾶσιν, μετ' τὴν παρώθησιν πρὸς ἐνέργειαν, μετ' τὴν συνήθειαν.

β'. Οἱ λόγοι, ἡ συζήτησις, ἡ διδαχὴ, αἱ γνώσεις, τὰ πολλὰ βιβλία, αἱ μακρὰ ἀναγνώσεις, εἶναι μέθοδοι, ποὺ πρέπει νὰ ἀπορρίπτονται μὲν ἐντελῶς, ὅταν πρόκηται διὰ μικρὰ παιδιά, νὰ περιορίζωνται δὲ κάπως καὶ νὰ χρησιμοποιοῦνται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς εὐκαιρίας διὰ δρᾶσιν, ὅταν πρόκηται διὰ μεγάλα παιδιά.

καὶ γ'. Μόνον ὅταν ὄλοι οἱ περὶ τὰ παιδιά ἐνεργοῦν μετ' τὸν ἴδιον τρόπον, μόνον δηλ. ὅταν ὄλοι δίδουν τὸ παράδειγμα ἀνελλιποῦς καὶ εὐσυνειδήτου ἐργασίας καὶ παρουσιάζουν εὐκαιρίας πρὸς τοιαύτας, ὑπάρχει ἐλπίς, νὰ παρασυρθοῦν ἀσφαλῶς τὰ παιδιά,

καὶ χωρὶς πολλοῦς λόγους, εἰς ὁμοίαν κατεύθυνσιν. Καὶ μόνον ὅταν ὅλοι φέρονται πρὸς αὐτὰ καλῶς καὶ δικαίως καὶ μὲ σεβασμόν, ὑπάρχει πάλιν ἐλπίς καὶ χωρὶς πολλὰς συμβουλὰς, νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ εἰς τὰ παιδιὰ ἡ καλωσύνη, ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ σεβασμός, πρὸς τὰ σπέρματά των εἶναι μέσα εἰς τὴν ψυχὴν κάθε παιδιοῦ καὶ ὀργοῦν πρὸς ἀνάπτυξιν.

Αὐτὰ εἶναι τὰ πορίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἄγουν ἡ συστηματικὴ παρατήρησις καὶ ἡ βαθυτέρα μελέτη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ἐς φροντίζουν λοιπὸν οἱ παιδευταὶ ἀνθρωπίνων ψυχῶν νὰ παρουσιάζωνται μὲ ἀληθινὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ μὲ εἰλικρινῆ σεβασμόν πρὸς κάθε ἀνθρώπον, ἀκόμη καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς μικροὺς μαθητὰς αὐτῶν.

Ὡσαύτως οἱ παιδευταὶ τῶν νέων ἄς φροντίζουν νὰ παρουσιάζουν εἰς τὰ παιδιὰ ποικίλας ἀναγνωστικὰς, γραφικὰς, χειροτεχνικὰς, ἰχνογραφικὰς, κηπουρικὰς καὶ ἄλλας ἐργασίας, καὶ ἄς προσπαθοῦν μὲ ἀπεριόριστον καλωσύνην καὶ μὲ ἀνεξάντλητον ὑπομονὴν νὰ ὠθοῦν τὰ παιδιὰ εἰς πλήρη καὶ αὐτενεργὸν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Ἐς εἶναι δὲ βέβαιοι, ὅτι μὲ τὸ παράδειγμά των καὶ μὲ τὴν ἐξώθησίν των θὰ παρασύρουν τὰ παιδιὰ εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐργασίας.

Καὶ τέλος οἱ παιδευταὶ τῶν νέων ἄς μὴ κουρά-
Χαρακτῆρ καὶ Σχολεῖον 6

ζωνται νά συνειθίζουν αὐτοὺς εἰς ἔμπρακτον ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄλλους, εἰς εἰλικρινῆ βοήθειαν αὐτῶν. Ἐὰς μὴ ἀποθαρρύνωνται, ἂν τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν των εἶναι μικρά. Ἐὰς γνωρίζουν, ὅτι ποτὲ δὲν χάνεται καμμία προσπάθεια. Ἐὰς ἔχουν τὴν πεποίθησιν, ὅτι, οὕτω ἐργαζόμενοι, ἐργάζονται διὰ τὸ καλύτερον μέλλον τῆς κοινωνίας μας καὶ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Ἐὰς πιστεύουν, ὅτι κυρίως μὲ τὰς ἰδικὰς των προσπάθειας κατευθύνονται αἱ μέλλουσαι γενεαὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀποστολὴν των, πρὸς τὴν εἰρηνικὴν δηλ. συμβίωσιν τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων, πρὸς τὴν βασιλείαν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς γῆς.

Συμπέρασμα Δ'.

Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια πολλὰ γράφονται καὶ μεγάλαι προσπάθειαι καταβάλλονται, διὰ νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὰ σχολεῖα ἓνα ἄλλο παιδευτικὸν μέτρον, ποῦ θεωρεῖται ὡς καταλληλότερον καὶ ἐπιτυχέστερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα τοιαῦτα. Τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι ἡ αὐτοδιοικήσεις, ἢ ἄλλως ἡ αὐτοκυβέρνησεις, ἢ ἡ αὐτονομία τῶν παιδιῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο δὲν εἶναι νέον. Τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν μαθητῶν εὐρίσκομεν καὶ εἰς πολὺ παλαιότερους χρόνους. Σήμερον ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν μαθητῶν ἐπανέρχεται καὶ πάλιν. Ἄλλὰ ἐπανέρχεται ἀρτιωτέρα καὶ μὲ μεγαλυτέρας ἐλπίδας ἐπικρατήσεως. Καθ' ὅσον ἡ αὐτοδιοίκησις ἔχει σήμερον πολλοὺς ὀπαδοὺς καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἐσχάτως μάλιστα ὀπαδοὶ αὐτῆς παρουσιάσθησαν καὶ παρ' ἡμῖν, ἐργαζόμενοι μὲ ζῆλον πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἐπικράτησιν τῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ εἰς τὰ ἰδικὰ μας σχολεῖα. Ἐπειτα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς αὐτοδιοικήσεως τῶν μαθητῶν προβάλλονται σήμερον περισσύτερα ἐπιχειρήματα ἀπὸ κάθε ἄλλης φοράν. Καὶ τέλος τὰ ὑπὲρ αὐτῆς ἐπιχειρήματα ἐνισχύονται σήμερον καὶ μὲ τὰ πορίσματα πολλῶν εὐφυῶν σχετικῶν δοκιμῶν καὶ παρατηρήσεων.

Τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς αὐτοδιοικήσεως εἶναι ταῦτα: Πρῶτα-πρῶτα ἡ αὐτοδιοίκησις παρουσιάζει εἰς τοὺς μαθητὰς πλείστας εὐκαιρίας πρὸς ζωηρὰν δρασίαν, πρὸς εὐχάριστον ἐκτέλεσιν ὑπ' αὐτῶν διαφόρων πραγματικῶν πράξεων. Ὅπως δὲ ἐλέχθη ἀνωτέρω ἡ ζωηρὰ δρασίς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀλάθητον μέσον, διὰ τὴν ἀσκηθῆναι καὶ τὴν ἐνισχυθῆναι ἀποτελεσματικῶς ἢ ἀντίληψις, ἢ κρίσις καὶ ἐν γένει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Ἐπειτα κατὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν ἡ καλὴ ἢ κακὴ κατάστασις τοῦ σχολείου, καὶ ὀλόκληρος ἢ σχολικὴ

ζωή, έξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δρᾶσιν αὐτῶν τῶν ἰδίων μαθητῶν. Ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν οὗτοι νὰ δίδουν λόγον τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν των. Οὕτω μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν ἐθίζονται τὰ παιδιὰ εἰς τὴν ὑπεύθυνον δρᾶσιν· καὶ οὕτω πάλιν ἀναπτύσσεται εἰς τὰ παιδιὰ τὸ συναίσθημα τῆς ἰδίας εὐθύνης, τὸ συναίσθημα δηλ. ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι ὁ λυτρωτῆς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀπὸ πολλὰς ἀδυναμίας καὶ ἀπὸ πολλὰ ὀλισθήματα.

Περαιτέρω μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν καλλιεργεῖται ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν πρὸς ἀλλήλους, ἡ ἔνωσις αὐτῶν πρὸς ἐπιδίωξιν κοινῶν σκοπῶν, ἡ συνεργασία αὐτῶν, ὁ ἐθισμὸς αὐτῶν εἰς ὁμαδικὴν δρᾶσιν, δηλ. εἰς μίαν δρᾶσιν, ποῦ περιστέλλει τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὸν ἐγωϊσμὸν αὐτῶν.

Καὶ τέλος ἡ αὐτοδιοίκησις παρουσιάζει εἰς τοὺς μαθητὰς ζωντανήν, μὲ πράγματα καὶ ὄχι μὲ λέξεις, δλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς γενέσεως καὶ τῆς ὀργάνωσεως τῆς κοινωνίας, δείχνει εἰς αὐτοὺς τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως ἀρχῶν καὶ θεσμῶν, ἐθίζει αὐτοὺς εἰς πιστὴν τήρησιν τῶν τελευταίων τούτων καὶ παρασκευάζει οὕτω τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τοῦδε εἰς ἐνσυνειδήτως χρηστοὺς πολίτας.

Ἄλλα αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα ἔχουν μεγάλην ἐξοσιν ἀληθείας. Καθόσον, ὄντως, κατὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν

τῶν μαθητῶν ἢ ἐνεργητικότης τῶν μαθητῶν καὶ ἡ διανόησις αὐτῶν ἀσκοῦνται περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἀσκοῦνται, ἔταν τὸ ὅλον σχολεῖον διοικῆ μόνος ὁ διδάσκαλος. Ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν παρουσιάζονται πολλαὶ εὐκαιρίαι πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ συναισθήματος τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν μαθητῶν. Αἱ δὲ εὐκαιρίαι αὗται εἶναι πολὺ φυσικαί, παρουσιάζονται μόναι των, ἐξευρίσκονται ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς ἰδίους μαθητάς. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο αἱ εὐκαιρίαι αὗται τῆς αὐτοδιοικήσεως εἶναι καταλληλότεραι καὶ ἀποτελεσματικώτεραι ἀπὸ ἐκείνας, πού προέρχονται ἀπὸ τὴν σκέψιν καὶ τὴν θέλησιν τῶν διδασκάλων. Καὶ τέλος ἡ αὐτοδιοίκησις βοηθεῖ τοὺς μαθητάς εἰς τὸ νὰ κατανοήσουν καλὰ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν τῆς κοινωνίας καὶ συνειθίζει αὐτοὺς εἰς πολιτικὸν βίον. Καθ' ἕσον, ὄντως, πολιτικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν μόνον μὲ διδαχὴν, ἀνάπτυξις δηλ. τῆς διαθέσεως αὐτῶν πρὸς πρόθυμον ἐκτέλεσιν τῶν πολιτικῶν ὑποχρεώσεων καὶ δικαιωμάτων των μόνον μὲ λόγια, εἶναι κάτι ἀδιανόητον. Διὰ τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν χρειάζεται πρὸ παντὸς μακρὰ καὶ ἀδιάκοπος σχετικὴ ἄσκησις. Μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν δὲ τῶν μαθητῶν παρουσιάζονται πλεῖσται εὐκαιρίαι πρὸς τοιαύτην ἄσκησιν αὐτῶν.

Παρὰ ταῦτα ἔμως δὲν πρέπει νὰ νομίση τις, ὅτι μόνον μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν μαθητῶν ἢμπορεῖ τὸ σχολεῖον νὰ θεραπεύσῃ κάθε ἀδυναμίαν τῶν παιδιῶν.

Ούτω π. χ. με μόνην τήν αὐτοδιοίκησιν τῶν μαθη-
τῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαλλαχθῆ ἓνα παιδί ἀπὸ
τὴν τυχὸν ἐπιπολαιότητα ἢ ἀκρσαίαν, ἢ ἀπὸ τὴν τυ-
χὸν διάσπασιν τῆς προσοχῆς αὐτοῦ κ.τ.τ. Ὡσαύτως
μόνη ἢ αὐτοδιοικήσεις δὲν ἔμπορεῖ νὰ διορθώσῃ ἓνα
παιδί ἀπὸ τὴν τυχὸν συνήθειαν αὐτοῦ πρὸς τὴν ὀκνη-
ρίαν ἢ πρὸς τὸ ψεῦδος, ἢ ἀπὸ τὴν τάσιν πρὸς ἴδιο
τέλειαν, ἢ ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς κ.τ.τ.

Παραθέτω ἑνταῦθα, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω περιπτώ-
σεων, καὶ μίαν ἄλλην, ποὺ ἔμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς
κλασικὴ. Ἡ Α. Γ. εἶναι πολὺ ἐργατικὸ καὶ πολὺ κα-
λόκαρδο κορίτσι. Διὰ τὴν καλὴν τῆς καρδιά καὶ τὴν
φιλεργίαν τῆς εἶναι τὸ πλεον ἀγαπημένον μέλος μέσα
εἰς τὴν αὐτοδιοικουμένην κοινότητα τοῦ οἰκοτροφείου
τοῦ Διδασκαλείου. Ἀλλ' ἡ Α. Γ. πάσχει ἀπὸ ἀδυνα-
μίαν τῆς μνήμης τῆς. Δὲν ἔμπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ
καλὰ κανένα μάθημα. Ἐπίσης δὲν ἔμπορεῖ νὰ θυμη-
θῆ, ἂν ἐπῆρε τὴν περασμένην ἐβδομάδα ἐπιστολὴν
ἀπὸ τοῦς γονεῖς τῆς. Τέλος λησμονεῖ, ποὺ ἔβαλε
χθὲς τὰ βιβλία τῆς, τὸ ἐπανωφύρι τῆς κ.τ.τ. Κάποτε
εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς κοινότητος ἐξελέγη ταμίας. Κατ'
ἀρχὰς ἐνομίσθη, ὅτι με τὸ ὑπεύθυνον τοῦτο ἀξίωμα,
ἢ ἔλλειψίς τῆς ἢ ἀδιωρθώνετο. Ἀλλ' ἡ Α. Γ. ὡς τα-
μίας ἐξοδεύει χρήματα, χωρὶς νὰ ἔμπορῆ νὰ θυμηθῆ,
ποῦ τὰ ἔδωκε. Τὴν πρώτην ἐβδομάδα παρουσίασεν ἔλ-
λειμμα 120 δραχ. Τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τὸ ἔλλειμμα
ἦτο μεγαλύτερον. Ἡ αὐτοδιοικήσις τῶν μαθητῶν με

τάς ἐκλογάς καί τὰ ἀξιώματά τῆς καί μέ τὴν ὑπεύθυνον ὄρασιν τῆς ἐν λόγῳ μαθητρίας δὲν ἔφερε καμμίαν διόρθωσιν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς. Καί πρὸς ἀποφυγὴν ἄλλων ζημιῶν καὶ δακρύων ἀπεφασίσθη ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ταμίου.

Διὰ τοῦτο προσοχὴ ἀπὸ ὑπερβολάς, ἀπὸ ἀνοήτους ἐνθουσιασμοῦς καὶ ἀπὸ ἀδοκιμάστους ἀπομιμήσεις κάθε ἀκουομένου νεωτερισμοῦ. Πρὸ παντὸς ὅμως προσοχὴ ἀπὸ πάσης ἀναθέσεως εἰς παιδιὰ δικαστικῶν καθηκόντων. Προσοχὴ δηλ. ἀπὸ κάθε ἀνάθεσιν εἰς παιδιὰ τοῦ ἔργου τῆς ἐξακριβώσεως τῶν λόγων τῶν ἐκάστοτε παραπτωμάτων τῶν συμμαθητῶν των καὶ τῆς εὐρέσεως καταλλήλων μέτρων πρὸς βελτίωσιν καὶ καθοδήγησιν τῶν ψυχῶν τῶν σφαλλομένων συμμαθητῶν των.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολὺ σπουδαῖον καὶ ἀπείρως δύσκολον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπαιτεῖ :

ἰδιάζουσιν κλίσιν,
εἰδικῶς γνώσεις,
ἰδίως ὅμως ἡγγυημένην ὑπομονήν,
ἀπεριόριστον καλωσύνην καὶ ἀγαθότητα.

Μόνον εἰδικῶς μορφωμένοι παιδαγωγοὶ ἡμποροῦν νὰ κατορθώσουν τοιοῦτον ἔργον, ἂν τύχη καὶ οὔτοι νὰ ἔχουν ἐκ γενετῆς ἀγαθὴν φύσιν. Εἶναι δὲ ἐντελῶς

ἀδύνατον νὰ κατορθώσωσιν τὸ ἔργον τοῦτο παιδιὰ μικρᾶς ἡλικίας. Τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀδύνατον ἀντίληψιν. Ἐνεκα τούτου ποτὲ δὲν ἤμποροῦν μικρὰ παιδιὰ νὰ ἐκτιμήσωσιν τὰς κληρονομικὰς συνθήκας καὶ τὰς συνθήκας τοῦ περιβάλλοντος, ποὺ εἶναι αἱ κυριώτεραι αἰτίαι τῶν παραπτωμάτων καὶ τῶν ἀδυναμιῶν τῶν ἀναπτυσσομένων παιδιῶν. Διὰ τοῦτο ἔλαι αἱ ἀποφάσεις καὶ τὰ παιδικὰ μέτρα κατὰ σφαλλομένων μαθητῶν εἶναι, κατ' ἀνάγκην, ἀποφάσεις καὶ μέτρα χωρὶς στάθμισιν τῶν ἐλατηρίων τῶν πράξεων, εἶναι ἀποφάσεις ἀψυχολόγητοι καὶ χωρὶς κανένα βάθος, εἶναι μέτρα τῆς στιγμῆς καὶ τῆς ἐπιφανείας, συνήθως μὲν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα ἐπιτυχές, πολλάκις ὅμως καὶ πρόξενα σοβαρᾶς βλάβης.

Πλήρης αὐτοδιοίκησις σημαίνει τελείαν παρὰ γνῶ-
ρισιν καὶ ὑποτίμησιν τοῦ ἔργου τῆς καθοδηγήσεως
ἄλλοτρίων ψυχῶν. Μόνον ἄγνοια τῆς ψυχῆς τῶν
παιδιῶν, ἢ μόνον μεγάλη καὶ σπουδὴ καὶ ἀμερικαν-
ισμός, ἢ μόνον τάσις πρὸς ἐντύπωσιν καὶ θεατρισμὸν
καὶ πρὸς δῆθεν συγχρονισμένην ἐμφάνισιν, ἢμπορεῖ
νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἀπαίτησιν πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς τὰ
σχολεῖά μας πλήρους αὐτοδιοικήσεως τῶν μαθητῶν.
Εἰς τὴν πραγματικότητα ἢ πλήρης αὐτοδιοίκησις, εἰς
τὰ ἴδικά μας τοῦλάχιστον σχολεῖα, ἀποδεικνύεται
μὴ ἐκπληροῦσα ὅλας τὰς ἐπαγγελίας τῆς. Τουναντίον
μάλιστα ἢ πλήρης αὐτοδιοίκησις, με τὰς συνήθως
ἐσπευσμένας, βιαίας καὶ σκληρὰς ἀποφάσεις τῶν δι-

καζόντων μαθητῶν ἐναντίον ἄλλων συμμαθητῶν των, ἢμπορεῖ νὰ γίνῃ αἰτία ἄλλοτε μὲν ἀτελευτήτων ἐρίδων καὶ ἄλλοτε τραυματισμοῦ εὐαισθητῶν ψυχῶν, μέχρι βαθμοῦ ἀπογνώσεως αὐτῶν (Πρὸβλ. σελ. 47).

Ἡ ἀνωτέρω περιγραφεῖσα μακρὰ ἔρευνα ἐπὶ τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τῶν ἰδικῶν μας παιδιῶν καὶ αἰδοκιμαί ἐπ' αὐτῶν ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ αὐτοδιοίκησις παρ' ἡμῖν πρέπει νὰ περιορισθῇ κυρίως εἰς ταῦτα : εἰς αἰσθητοποίησιν, ἢ ἄλλως, ὡς ἐποπτικὸν μέσον τῆς συντάξεως, τῆς διοικήσεως τῆς Πολιτείας· ἔτι δὲ ὡς μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς κρίσεως τῶν παιδιῶν καὶ πρὸς ἄσκησιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀλληλοβοήθειαν.

Μὲ ἄλλα λόγια ἡ γνώμη ἡμῶν περὶ τῆς αὐτοδιοικήσεως ἔχει οὕτω : Ἡ αὐτοδιοίκησις εἶναι καλή· μὲ αὐτὴν τὸ ὄλον σχολεῖον παίρνει ζωὴν καὶ δύναμιν, τὰ ἀφηρημένα διδάγματα αὐτοῦ περὶ καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεων τοῦ ἀνθρώπου, περὶ νόμων καὶ διατάξεων τῆς πολιτείας κ.τ.τ. καθίστανται συγκεκριμένα· καὶ τέλος παρουσιάζονται δι' αὐτῆς πλεῖσται πραγματικαὶ καὶ συγκεκριμέναι εὐκαιρίαι πρὸς ἐθισμόν τῶν μαθητῶν εἰς τὸν ἀλτρουϊσμόν, εἰς τὴν θυσίαν τῶν ἀτόμων ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ θαθὺ νόημα τῆς ζωῆς.

Ὡς τοιαύτη ἡ αὐτοδιοίκησις πρέπει νὰ εἰσαχθῇ

εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως. Ἀκόμη καλὸν εἶναι νὰ ἐφαρμοσθῇ αὕτη καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν δημοτικῶν μας σχολείων.

Παρὰ ταῦτα ὁμοῦς ἡ ἐφαρμογὴ τῆς αὐτοδιοικήσεως εἰς τὰ σχολεῖα μας πρέπει νὰ γίνῃ μὲ περιορισμούς: Πρῶτον δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ κανεὶς διδάσκαλος, ὅτι μὲ τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν μαθητῶν, μόνην, ἢμπορεῖ νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ μεγάλο ἔργον τοῦ σχολείου. Ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν μαθητῶν εἶναι ἓνα μόνον ἀπὸ τὰ μέσα αὐτοῦ. Χρειάζεται καὶ ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν καθε τάξεως· χρειάζεται καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ἀνεξάντλητος ὑπομονὴ τῶν διδασκάλων, τὸ ἐνάρετον παράδειγμα αὐτῶν, ἡ ὄθησις πρὸς δρᾶσιν κ.τ.τ. καὶ μαζὺ μὲ αὐτὰ καὶ ἡ αὐτοδιοίκησις πρὸς μόρφωσιν παιδιῶν μὲ ἠθικὸν καὶ κοινωνικὸν χαρακτῆρα. Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ ὑπολάβῃ κανεὶς, ὅτι σχολικὴ αὐτοδιοίκησις σημαίνει, νὰ μεταφέρῃ τις μέσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σχολείου ὅλας τὰς μορφὰς τῆς συντεταγμένης Πολιτείας. Ἡ τοιαύτη μεταφορὰ ὅλων τῶν μορφῶν τῆς Πολιτείας, καὶ ἰδίως τῶν δικαστικῶν ἔργων, καὶ εἰς τὸ σχολεῖον θὰ ἦτο ἐντελῶς τεχνητὴ, ὅπως δυσανάλογος πρὸς τὴν μαθητικὴν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ ἐπομένως ἀνεπιτυχὴς καὶ βλαβερὰ.

Ἡ σχολικὴ αὐτοδιοίκησις πρέπει νὰ διαπλασθῇ συμφώνως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μα-

θητῶν ('). Ἡ σχολικὴ αὐτοδιοίκησις πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ νὰ παρέχῃ εὐκαιρίας εἰς τὰ παιδιά πρὸς ὑπεύθυνον τήρησιν τῆς καθαριότητος, πρὸς ὑπεύθυνον τήρησιν τῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας τοῦ σχολείου, πρὸς ὑπεύθυνον ἐκπλήρωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. ἐκπλήρωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ· πρὸ παντὸς ὅμως ἡ σχολικὴ αὐτοδιοίκησις πρέπει νὰ παρέχῃ εἰς τὰ παιδιά καθημερινῶς πλείστας εὐκαιρίας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν πλησίον των, ἕως ὅτου τὰ παιδιά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, συνηθίσουν εἰς τὸ μόνον ὕψιστον τοῦτο καθῆκον κάθε ἀνθρώπου. Αἱ δὲ γνώσεις, ποὺ θὰ μανθάνῃ ὕστερα ὁ ἄνθρωπος καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἅς συμπληρώσουν τὴν ὑπὸ τῶν σχολείων ἀναπτυχθεῖσαν εὐλογημένην ταύτην συνήθειαν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς συνηθείας αὐτῆς ἀρκεῖ διὰ τὸ σχολεῖον. Αὐτὴ καὶ μόνη φθάνει νὰ καταδείξῃ τὴν μοναδικὴν χρησιμότητα τοῦ σχολείου διὰ τὴν κοινωνίαν.

(') Θεωρία καὶ πράξις τοῦ Σχολ. Ἐργασίας, μετάφρασις Σ. Καλλιὰφα. Σελ. 192.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Είσαγωγή	σελ.	3—10
2. Παρατηρήσεις και ἀριθμοὶ	»	11—30
3. Πειραματικαὶ ἔρευναι	»	31—54
4. Συμπεράσματα	»	55—92

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

1. « Περὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πρακτικῆς μορφώσεως », Ἀθήναι, 1922, ἔκδ. Μ. Ζηκάκη.
 2. « Ψυχολογικὴ ἐξέτασις τοῦ προβλήματος τῶν ενοφώνων », Θεσσαλονίκη, 1923, ἔκδ. Ι. Κωνσταντινίδου, (Τύποις Σ. Παπανέστορος).
 3. « Διδακτικὴ τῶν σχολείων τῶν ξενοφώνων ὡς καὶ παντὸς εἴδους σχολείων », Θεσσαλονίκη, 1924, ἔκδ. Ι. Κωνσταντινίδου, (τύποις Σ. Παπανέστορος).
 - 4 « Ἡ κοινωνία μας καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς », Θεσσαλονίκη, 1924, ἔκδ. Ι. Κουμένου.
 5. « Περὶ τῆς χριστιανικωτέρας ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν » (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ « Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς »), Θεσσαλονίκη, 1926, ἔκδ. Ι. Κουμένου.
-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

005400027647

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΖΗΚΑΚΗ

ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΙΣΧΥΛΟΥ	Προμηθεύς δεσμώτης. Δρ. 12—
ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ	΄Ιστορία τῆς Νεοελ. Λογοτεχνίας » 80—
ΒΥΡΩΝΟΣ	Μάνφρεντ (δραματικὸν ποίημα) » 7
ΒΥΧΝΕΡ	Δύναμις καὶ ὕλη. » 31
ΓΚΑΙΤΕ	΄Εγμοντ » 25.—
ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ	Ρωσικὰ παραμύθια καὶ ἱστορίες » 17.50
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ	΄ΟΒύρων καὶ ἡ Κόρη τῶν Ἀθηνῶν » 15.—
»	΄Ο Ἀναδραμάτης τῆς Ἀττικῆς » 15.—
ΚΑΡΑΧΡΙΣΤΟΥ	Κοινωνικ. καὶ πρακτ. μόρφωσις » 10.—
»	΄Η Διδακτικὴ τῶν Ξενοφώνων » 15.—
»	Χαρακτῆρ καὶ Σχολεῖον » 20.—
ΚΟΥΚΟΥΛΕ	΄Εκ τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν. . . 7.50
ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ	Τὸ Ἐλ. Διήγημα. Ὁ Ἀ Παγκαβῆς » 4.—
ΜΩΡΑΪΤΟΥ	Τὰ ιδεώδη τῶν μαθητῶν. . . . » 10—
ΝΤΕΣΑΡΨ	Μυθολογία τῆς Ἀρχ. Ἑλλάδος » 175.—
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ	Μαθηματικὰ ἀσκήσεις με λύσεις » 80.—
ΡΩΔΟΚΑΝΑΚΗ	΄Η Βασίλισσα καὶ αἱ Βυζαντ. Ἀρχόντισσαι » 20.—
ΣΑΡΡΗ	Παγκόσμιος Γεωγραφία. » 100.—
»	΄Οδηγὸς Ἀττικῆς. » 5.—
»	Χάρτης Ἀττικῆς. » 10.
»	Χάρτης Ἑλλάδος. » 1
ΣΚΟΞΟΥ	Νεοελην. Ἀνθολογία (2 τόμοι). »
ΣΕΡΑΓΓΕΡ	Ψυχολογία τῆς εφηβικῆς ἡλικίας.
ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗ	΄Η ἑξαδέλφη.
»	Τρεῖς λόγοι.
ΤΡΙΑΝΤΑ ΔΥΟ	Ξένα διηγήματα.
ΦΑΓΚΕ	Σύντομος ἱστορία τῆς φιλοσοφίας
ΧΑΡΗ	Παιδικὸι διάλογοι. » 10

Γιμνάσιον Δρ. 20.